

**»Mladi za napredek Maribora 2018«
35. srečanje**

NEVARNOSTI NA INTERNETU

Raziskovalno področje: Računalništvo in sociologija

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

Avtor: JAŠA IGREC, PINA KŠELA
Mentor: SILVO MURŠEC, DALIBOR IGREC
Šola: OŠ SLAVE KLAVORE MARIBOR

Maribor, 2018

**»Mladi za napredek Maribora 2018«
35. srečanje**

NEVARNOSTI NA INTERNETU

Raziskovalno področje: Računalništvo in sociologija

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

Maribor, 2018

KAZALO VSEBINE

1	POVZETEK	8
2	ZAHVALA.....	9
3	UVOD	10
3.1	Namen naloge	10
3.2	Hipoteze.....	11
4	METODOLOGIJA DELA	12
5	TEORETIČNI DEL.....	12
5.1	Internet.....	12
5.1.1	Definicija interneta	12
5.1.2	Statistika uporabe interneta v svetovnem merilu	12
5.1.3	Statistika uporabe interneta v Sloveniji.....	13
5.2	Uporaba interneta	13
5.2.1	Izobraževanje	13
5.2.2	Zabava	14
5.2.3	Spletno nakupovanje	14
5.2.4	Spletne finančne storitve	14
5.2.5	Socialna omrežja	14
5.2.6	Uporaba interneta na različnih napravah.....	15
5.2.7	Vloga staršev, učiteljev in skrbnikov	15
5.2.8	Priporočila in navodila za varno uporabo	16
5.3	Nevarnosti in pasti interneta	17
5.3.1	Vdor v računalnik.....	17
5.3.2	Kraja podatkov	17
5.3.3	Kraja identitete	17
5.3.4	Neželena e-pošta	18
5.3.5	Zlonamerna programska oprema.....	18
5.3.6	Neprimerna vsebina.....	18
5.3.7	Spletno ustrahovanje	18
5.3.8	Spolno nadlegovanje	18
5.4	Vdori in napadi	19
5.4.1	Preko spletnih vsebin	19

5.4.2	Preko elektronske pošte.....	19
5.4.3	S pomočjo nepreverjenih programov	19
5.4.4	Infiltracija	19
5.5	Zaščita pred vdori in napadi	20
5.5.1	Protivirusna zaščita	20
5.5.2	Nameščanje varnostnih popravkov	20
5.5.3	Uporaba varnega elektronskega poslovanja.....	20
5.5.4	Redno arhiviranje podatkov	20
5.5.5	Uporaba požarne pregrade	21
6	EKSPERIMENTALNI DEL	21
6.1	Izvedba ankete	21
6.2	Podatki o anketiranju	21
7	REZULTATI ANKET	22
7.1	Odgovori anket učencev od 4. do 6. razreda	22
7.1.1	Vprašanje 1: Ali se zavedaš, da na internetu prežijo nevarnosti?	22
7.1.2	Vprašanje 2: Koliko časa na dan preživiš na internetu?.....	23
7.1.3	Vprašanje 3: Za kaj uporabljaš internet?.....	23
7.1.4	Vprašanje 4: Se spoznaš o varnostih na internetu?	24
7.1.5	Vprašanje 5: Ali zaupaš stranem, na katera se prijavljaš?	24
7.1.6	Vprašanje 6: Ali si nalagaš datoteke, ki pridejo iz neznanih strani?.....	25
7.1.7	Vprašanje 7: Kako bi rešil internetno zlorabo?.....	25
7.1.8	Vprašanje 8: Katere izmed spodaj naštetih nevarnosti so ti najbolj znane?.....	26
7.1.9	Vprašanje 9: Kdo te je podučil o nevarnostih na internetu?	26
7.1.10	Vprašanje 10: Ali zaupaš svojim prijateljem/sošolcem/bližnjim svoje geslo do spletnih računov?.....	27
7.1.11	Vprašanje 11: Iz česa je sestavljeno tvoje geslo?.....	27
7.1.12	Vprašanje 12: Ali si že kdaj razkril svoj spol in/ali ime na spletu?	28
7.1.13	Vprašanje 13: Na koliko časa si spremeniš geslo?.....	28
7.2	Odgovori anket učencev od 7. do 9. razreda	29
7.2.1	Vprašanje 1: Ali se zavedaš, da na internetu prežijo nevarnosti?	29
7.2.2	Vprašanje 2: Koliko časa na dan preživiš na internetu?.....	30
7.2.3	Vprašanje 3: Za kaj uporabljaš internet?.....	30

7.2.4	Vprašanje 4: Z oceno od 1 do 5 oceni svoje znanje o internetu in nevarnosti v njem.	31
7.2.5	Vprašanje 5: Ali zaupaš stranem, na katera se prijavljaš?	31
7.2.6	Vprašanje 6: Ali si nalagaš datoteke, ki pridejo iz neznanih strani?	32
7.2.8	Vprašanje 8: Kako bi rešil internetno zlorabo?	37
7.2.9	Vprašanje 9: Katera izmed teh nevarnosti so ti najbolj znane?	38
7.2.10	Vprašanje 10: Kdo te je naučil o nevarnostih na internetu?	38
7.2.11	Vprašanje 11: Ali zaupaš svojim prijateljem/sošolcem/bližnjim svoje geslo do spletnih računov?	39
7.2.12	Vprašanje 12: Ali zaupaš svojim prijateljem/sošolcem/bližnjim svoje geslo do spletnih računov?	39
7.2.13	Vprašanje 13: Oceni, kako močno oz. zavarovano je tvoje geslo.	40
7.2.14	Vprašanje 14: Ali si že kdaj razkril svoj spol ali/in ime na spletu?	40
7.2.15	Vprašanje 15: Oceni, kako močno oz. zavarovano je tvoje geslo.	41
8	ZAKLJUČEK	46
9	DRUŽBENA ODGOVORNOST	48
10	PRILOGE	49
10.1	PRILOGA 1	49
10.2	PRILOGA 2	52
11	SEZNAM VIROV IN LITERATURE	56

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Mlajši: Vsi Anketirani.....	22
Graf 2: Mlajši: Vprašanje 1: Ali se zavedaš, da na internetu prežijo nevarnosti?.....	22
Graf 3: Mlajši: Vprašanje 2: Koliko časa na dan preživiš na internetu?	23
Graf 4: Mlajši: Vprašanje 3: Za kaj uporabljaš internet?	23
Graf 5: Mlajši: Vprašanje 4: Se spoznaš o varnostih na internetu?.....	24
Graf 6: Mlajši: Vprašanje 5: Ali zaupaš stranem, na katera se prijavljaš?	24
Graf 7: Mlajši: Vprašanje 6: Ali si nalagaš datoteke, ki pridejo iz neznanih strani?	25
Graf 8: Mlajši: Vprašanje 7: Kako bi rešil internetno zlorabo?	25
Graf 9: Mlajši: Vprašanje 8: Katere izmed spodaj naštetih nevarnosti so ti najbolj znane?	26
Graf 10: Mlajši: Vprašanje 9: Kdo te je podučil o nevarnostih na internetu?	26
Graf 11: Mlajši: Vprašanje 10: Ali zaupaš svojim prijateljem/sošolcem/bližnjim svoje geslo do spletnih računov?.....	27
Graf 12: Mlajši: Vprašanje 11: Iz česa je sestavljeno tvoje geslo?	27
Graf 13: Mlajši: Vprašanje 12: Ali si že kdaj razkril svoj spol in/ali ime na spletu?	28
Graf 14: Mlajši: Vprašanje 13: Na koliko časa si spremeniš geslo?	28
Graf 15: Starejši: Vsi anketirani.....	29
Graf 16: Starejši: Vprašanje 1: Ali se zavedaš, da na internetu prežijo nevarnosti?.....	29
Graf 17: Starejši: Vprašanje 2: Koliko časa na dan preživiš na internetu?	30
Graf 18: Starejši: Vprašanje 3: Za kaj uporabljaš internet?	30
Graf 19: Starejši: Vprašanje 4: Z oceno od 1 do 5 oceni svoje znanje o internetu in nevarnosti v njem.	31
Graf 20: Starejši: Vprašanje 5: Ali zaupaš stranem, na katera se prijavljaš?	31
Graf 21: Starejši: Vprašanje 6: Ali si nalagaš datoteke, ki pridejo iz neznanih strani?.....	32
Graf 22: Starejši: Trditev 1: Vprašanje 7: Trditev 1: Varno je nalaganje neznanih datotek iz neznanih strani.....	32
Graf 23: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 2: Računalnik je potrebno imeti proti-virusno zaščiten. ..	33
Graf 24: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 3: Nalaganje in odpiranje datotek iz neznanih virov ni varno, tudi če je računalnik dobro zaščiten.	33
Graf 25: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 4: Vsi programi, ki varujejo in ščitijo našo napravo, morajo biti sproti posodobljeni.....	34
Graf 26: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 5: Zaupanje vašega gesla piškotkom na internetu ni varno.	34

Graf 27: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 6: Sprejemanje spletnih oglasov na internetu je varno. ...	35
Graf 28: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 7: Računalniško piratstvo se nanaša na kršitev avtorskih pravic.....	35
Graf 29: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 8: Računalniško piratstvo se nanaša na kršitev avtorskih pravic.....	36
Graf 30: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 9: Odpiranje neznane/nezaželene/sumljive pošte je varno.	36
Graf 31: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 10: Poznavanje programskih jezikov (JAVA, HTML, C++, Python...) je zelo uporabno.....	37
Graf 32: Starejši: Vprašanje 8: Kako bi rešil internetno zlorabo?.....	37
Graf 33: Starejši: Vprašanje 9: Katera izmed teh nevarnosti so ti najbolj znane?	38
Graf 34: Starejši: Vprašanje 10: Kdo te je naučil o nevarnostih na internetu?	38
Graf 35: Starejši: Vprašanje 11: Ali zaupaš svojim prijateljem/sošolcem/bližnjim svoje geslo do spletnih računov?.....	39
Graf 36: Starejši: Vprašanje 12: Ali zaupaš svojim prijateljem/sošolcem/bližnjim svoje geslo do spletnih računov?.....	39
Graf 37: Starejši: Vprašanje 13: Oцени, kako močno oz. zavarovano je tvoje geslo.....	40
Graf 38: Starejši: Vprašanje 14: Ali si že kdaj razkril svoj spol ali/in ime na spletu?	40
Graf 39: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 1: napadom na računalnik?	41
Graf 40: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 2: napadom "Back Door" programa (program, ki omogoča administriranje na daljavo)?	41
Graf 41: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 3: napadom na računalnik (Virus, Worms, DOS, Trojanski konj...)?	42
Graf 42: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 4: virusom, ki se je prenesel preko elektronsko pošte?	42
Graf 43: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 5: ukradenim geslom s pomočjo 'Piškotka'?.....	43
Graf 44: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 6: navzkrižnim pisanjem (npr. odpiranje strani/datotek, ne da bi vedel...)?.....	43
Graf 45: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 7: ribarjenjem (prepričevanjem, da uporabnik posreduje svoje osebne podatke)?	44
Graf 46: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 8: vohunskim programom (Spyware, Adware...)?	44
Graf 47: Starejši: Vprašanje 16: Ali si že kdaj razkril svoj spol ali/in ime na spletu?	45

1 POVZETEK

Splet ni varen, kot si večina misli, saj na njem preži veliko različnih nevarnosti. Razvoj sodobne tehnologije mnogokrat olajša delo, kar je tudi razlog za razvoj novih tehnologij. Z razvojem interneta in njegovo uporabo je bil prihranjen marsikateri obisk knjižnice, omogočen je nakup izdelkov in storitev na daljavo, omogoča branje novic in spletnih časnikov, omogoča pogovor s prijatelji in znanci ter veliko drugih prednosti, ki jih internet prinaša. Ker ima vsaka dobra stran tudi slabe, mednje pri uporabi interneta spada nova oblika nasilja, ki ga imenujemo spletno nasilje.

Večina uporabnikov interneta se ob brskanju po internetu in objavljanju raznih fotografij ne zaveda, da te informacije lahko bere in gleda nekdo, ki mu te informacije niso bile namenjene. Problem postane večji, kadar govorimo o otrocih, saj njihovo neznanje, kar se tiče varne rabe interneta, ni izoblikovano, saj se tega problema niti ne zavedajo. Dejstvo, da zaradi napredne tehnologije otroci niso več varni niti pri uporabi interneta, je dokaj zaskrbljujoče. Na koncu so prav otroci največkrat žrtve spletnega nasilja, ki lahko traja dlje časa in preide v skrajnih primerih tudi v fizično nasilje, za seboj pa pusti psihične posledice na otroku in ljudeh okoli njih.

Raziskovalna naloga je namenjena pregledu vrst spletnega nasilja in pridobivanju informacij, koliko se osnovnošolci dejansko zavedajo nevarnosti na internetu. Z metodo spletnega vprašalnika je bila izvedena anketa v dveh skupinah, prva med osnovnošolci od četrtega do šestega razreda in druga med osnovnošolci od sedmega do devetega razreda. Iz rezultatov ankete je ugotovljeno stanje uporabe interneta in izkušnje s spletnim nasiljem med osnovnošolci naše šole. Na podlagi ugotovitev iz ankete so podani končni rezultati raziskave.

2 ZAHVALA

Zahvaljujema se vsem, ki so nama pomagali in naju podpirali na celotni poti priprave raziskovalne naloge, najbolj pa bi se rada zahvalila mentorju in so-mentorju.

Zahvaljujema se staršem, ki so nama pomagali pri uporabi zapletenih programov in za vso prejeto podporo pri pripravi raziskovalne naloge.

Zahvaljujema se tudi vsem anketiranim osnovnošolcem od četrtega do devetega razreda.

3 UVOD

Danes si marsikdo ne zna predstavljati življenja brez moderne tehnologije, v katero v veliki meri spada tudi internet. Računalniki in razne pametne naprave za dostop do interneta so danes skoraj nepogrešljiv pripomoček za vsakega posameznika, gospodinjstvo in družbo kot takšno. Z prekomerno uporabo teh naprav pa se posredno širi kriminal povezan z njegovo uporabo.

Z razvojem interneta in aplikacij so se razvile tudi različne oblike spletnega nasilja. Storilci na različne načine nadlegujejo in zalezujejo ljudi kar preko domačega računalnika oziroma pametnih naprav, kot so mobilni telefoni, tablice, prenosni računalniki in podobno. Statistike kažejo, da je takšnega nasilja s časom vedno več.

Uporabniki, še posebej mlajša populacija, se ne zavedajo, da lahko prekomerno objavljanje sporočil na internetu privede do podobnih groženj, kot jih obdajajo v vsakdanjem življenju. Prav to nevednost pa storilci izkoriščajo z namenom prizadeti posameznika. V tem primeru že govorimo o zlorabi podatkov, ki predstavlja eno od oblik spletnega nasilja.

Enega večjih problemov spletnega nasilja predstavlja neodkritost storilcev. Današnja tehnologija omogoča uporabnikom interneta določeno stopnjo anonimnosti, zato je tovrstne storilce izredno težko odkriti. Razvoj orodij sicer gre v smeri odkrivanja tovrstnega kriminala, bi pa bilo potrebno vložiti več energije v samo zmanjšanje tega in podobnega spletnega nasilja. Trenutno se te aktivnosti danes izvajajo z ozaveščanjem in priporočili varne rabe interneta ter izobraževanji za otroke, njihove starše in učitelje.

3.1 Namen naloge

V raziskovalni nalogi želimo predstaviti pomen nevarnosti na internetu med osnovnošolci. Danes ima skoraj vsak osnovnošolec dostop do interneta. Ker ima vsak svoje lastno mnenje in osebne izkušnje pri vsakodnevni uporabi interneta, smo zastavljene hipoteze preverili s pomočjo ankete, katere rezultati so predstavljeni na koncu raziskovalne naloge.

Namen raziskovalne naloge je predstaviti različne nevarnosti na internetu in ugotoviti, s katerimi od teh in na kakšen način so se osnovnošolci že soočili.

Cilj raziskovalne naloge je predstaviti ugotovitve in na podlagi opravljene ankete ter zbrane literature na enem mestu zapisati priporočila varne rabe interneta.

3.2 Hipoteze

S pomočjo hipotez se želimo osredotočiti na tveganja in potencialne nevarnosti pri uporabi interneta med slovenskimi osnovnošolci.

Raziskovalna naloga temelji na sledečih hipotezah:

- **HIPOTEZA 1: Večina učencev se zaveda, da na internetu prežijo nevarnosti.**
- **HIPOTEZA 2: Starejši učenci se bolj spoznajo in zavedajo teh nevarnosti kot mlajši.**
- **HIPOTEZA 3: Večina učencev je prisotnih na socialnih omrežjih.**
- **HIPOTEZA 4: Večina učencev ne loči med običajnim in sovražnim govorom, zato tega običajno ne prijavijo.**
- **HIPOTEZA 5: Starši imajo ključno vlogo pri izobraževanju in osveščanju varne rabe interneta.**

4 METODOLOGIJA DELA

Pri pripravi raziskovalne naloge je bila uporabljena deskriptivna metoda s pomočjo domače literature, člankov in internetnih virov. S pomočjo anketnega vprašalnika, ki so ga ločeno izpolnjevali osnovnošolci med četrtem in šestim razredom ter sedmim in devetim razredom, so bile analizirane različne vrste dogodkov povezanih z varno rabo interneta med osnovnošolci. Pridobljeni podatki so statistično obdelani in grafično prikazani. Glavne ugotovitve so predstavljene v zaključku.

5 TEORETIČNI DEL

5.1 Internet

V nadaljevanju je opisana definicija interneta in statistika njegove uporabe v svetovnem merilu ter v Sloveniji.

5.1.1 Definicija interneta

V splošnem pomenu predstavlja internet računalniško omrežje, razporedeno po celotnem svetu, v katerega so povezana manjša in večja lokalna omrežja. S tem predstavlja internet univerzalno omrežje medsebojno povezanih omrežij, med katera spadajo univerzitetna, komercialna, vladna, šolska, vojaška in ostala omrežja. Na tako zastavljeni osnovi je internet javno razpoložljiv mednarodno povezan sistem računalnikov vključno z informacijami in storitvami za posamezne uporabnike. V širšem pomenu se internet tako nanaša na storitve, kot so svetovni splet, elektronsko pošto, neposredni klepet, socialna omrežja in ostale z internetom povezane aktivnosti.

5.1.2 Statistika uporabe interneta v svetovnem merilu

Mladi so še vedno vodilna družbena skupina v uporabi interneta. 70% mladih na svetu uporablja internet. Samo na Kitajskem in v Indiji je mladih uporabnikov interneta 320 milijonov. Mladi, stari med 15 in 24 let, predstavljajo skoraj četrtno vseh uporabnikov interneta na svetu. V porastu pa ni le uporaba interneta. Število mobilnih širokopasovnih naročniških razmerij bo po predvidevanjih do konca leta 2017 doseglo 4,3 milijarde.

71% mladih ljudi, starih med 15 in 24 let, je uporabnikov interneta, kar je zelo visoka številka v primerjavi z deležem celotne populacije, ki uporablja internet (48%). Takšnih je 94%

mladih v razvitih državah, 67% v državah v razvoju in 30% v manj razvitih državah. Število gospodinjstev z dostopom do interneta pa je v razvitih državah dvakrat višje kot v državah v razvoju.

Vsi ti podatki kažejo, da je informacijsko komunikacijska tehnologija vse bolj razširjena po celotnem svetu, predvsem v razvitih državah. Mladi so vse bolj izpostavljeni tehnologiji in internetu, kar nam pove predvsem zelo visok delež uporabnikov interneta, predvidevamo pa lahko, da se bo število z leti še povečalo.

5.1.3 Statistika uporabe interneta v Sloveniji

V 1. četrtletju 2017 je internet uporabljalo 79% oseb, starih med 16 in 74 let. Internet se najpogosteje uporablja za iskanje informacij in komuniciranje. V prvem četrtletju 2017 je 69% oseb, starih med 16 in 74 let, prek interneta iskalo informacije o izdelkih ali storitvah, 61% jih je bralo spletne novice, spletne časopise ali revije, 46% jih je sodelovalo v spletnih družabnih omrežjih, npr. na Facebooku, Snapchatu, Instagramu ali v profesionalnih omrežjih, npr. v omrežju LinkedIn (45% v družabnih, 7% v profesionalnih omrežjih), storitve e-bančništva je uporabljalo 39% oseb, 37% jih je prek interneta telefoniralo ali opravilo video klic s spletno kamero, 26% jih je uporabljalo prostor za hrambo zasebnih dokumentov na internetu (npr. fotografij, glasbe, videoposnetkov ali drugih datotek v oblak).

Med starejšo generacijo, in sicer v starostni skupini med 65 in 74 leti, je bilo takih, ki so internet uporabili za iskanje informacij o izdelkih ali storitvah 36%, spletne novice, spletne časopise ali revije jih je bralo 28%, prek interneta jih je telefoniralo ali opravilo video klic 13%, v spletnih družabnih omrežjih pa jih je sodelovalo 10%. Storitve e-bančništva je uporabljalo 14% med 65 in 74 letnikov, prostor za hrambo podatkov na internetu pa 7%.

5.2 Uporaba interneta

V nadaljevanju sledi pregled različnih možnosti uporabe interneta.

5.2.1 Izobraževanje

Izobraževanje preko interneta imenujemo tudi e-izobraževanje. Vanj spada izobraževanje na daljavo, študij na daljavo, e-učenje ipd. Takšen način izobraževanja združuje odprto učenje in učenje na daljavo. Učenje na daljavo predstavlja formalno izobraževanje, ki poteka izven prostorov matične izobraževalne institucije. Dejansko temelji na učenju po meri uporabnika,

kar je cilj vsakega dobrega izobraževalnega sistema. E-izobraževanje je s tem opredeljeno kot prenos informacij z namenom izobraževanja, usposabljanja in upravljanja znanja.

5.2.2 Zabava

Otroci vidijo internet predvsem kot sredstvo zabave. Visoko uvrščene dejavnosti, ki jih otroci uporabljajo za zabavo na internetu, so presnemavanje glasbe in filmov, neposredno dopisovanje, uporabo socialnih omrežij in igranje spletnih iger. Dekleta v večji meri kot fantje sodelujejo v spletnih skupnostih, zaradi česar so nekoliko bolj izpostavljena kontaktnim tveganjem oz. nevarnostim na internetu.

5.2.3 Spletno nakupovanje

Spletno nakupovanje je tudi pri nas vse bolj priljubljeno, saj nam po eni strani pomaga privarčevati, po drugi pa nam omogoča nakup izdelkov iz drugih držav, ki pri nas pogosto niso na voljo. Nakup preko spleta je prav tako precej udoben in enostaven, kar marsikomu pride prav predvsem decembra, ko je v fizičnih prodajalnah zaradi prazničnih nakupov neizmerna gneča.

5.2.4 Spletne finančne storitve

Preden pošljamo finančne informacije preko interneta, se je potrebno prepričati, da komuniciramo z varno spletno stranjo. Varne spletne strani poskrbijo, da se poslane informacije po internetu pošiljajo šifrirano. V brskalniku nam to naznanja »https« v spletnem naslovu in varnostni znak. Tudi e-poštna sporočila in spletne strani se ponarejajo, pri čemer nas pošiljatelj v sporočilu nagovarja, da jim posredujemo osebne podatke z odgovorom na sporočilo ali pa z vnosom podatkov na ponarejeni spletni strani, ki je podobna tisti od banke. Na takšna in podobna e-poštna sporočila se ne smemo odzivati, saj banka in podobne institucije na takšen način nikoli ne nagovarjajo svojih uporabnikov, da jim posredujejo te vrste podatkov.

5.2.5 Socialna omrežja

Spletne strani, kot so Facebook, Twitter, YouTube, LinkedIn in podobne, zahtevajo od svojih uporabnikov določene osebne podatke, s pomočjo katerih ustvarijo uporabniške račune. Če je le možno, je v takšnih primerih pomembno preveriti, v kolikšni meri so vneseni osebni

podatki izpostavljeni in kakšna je nastavitev zasebnosti. Eden do potrebnih pogojev je oznaka »https« v spletnem naslovu in varnostni znak, ki je običajno zelene barve in zagotavlja varno povezavo s spletno stranjo s pomočjo ustreznega certifikata.

5.2.6 Uporaba interneta na različnih napravah

Odkar pametne mobilne naprave omogočajo direktni dostop do interneta praktično na vsakem koraku, je čedalje bolj prikrito, kje in preko katere naprave otroci dejansko dostopajo do interneta. Najpogostejša naprava, preko katere otroci dostopajo do interneta je mobilni telefon, sledita mu skupni računalnik, ki je na voljo vsem doma in prenosni računalnik, ki ga lahko vzamejo s seboj v svojo sobo.

5.2.7 Vloga staršev, učiteljev in skrbnikov

Otroci v večini primerov ne vedo, kako rešiti internetno zlorabo, zato se v večini primerov zanesejo na starše, učitelje in skrbnike.

Starši v splošnem svoje otroke slabo nadzirajo. Najpogosteje uporabljena metoda je pogovor z otroki o spletnih aktivnostih. Nadzirajo jih tudi na način, da so ob uporabi računalnika v njihovi bližini. Ostale metode nadzora in spremljanja spletnih aktivnosti otrok staršev niso natančno definirane. Pri vsem nadzoru se pojavlja vprašanje, v kolikšni meri je res učinkovito, saj otrok s svojim znanjem v mnogih primerih že prekaša znanje svojih staršev. Tako je primerno ravnanje na spletu najlažje doseči s pogovorom. Starši bi v tem primeru morali biti otrokovi prijatelji, saj nenehen nadzor ali prepoved nista primerni strategiji.

Starši niso edini odrasli, ki imajo odgovornost otroka naučiti o nevarnostih na internetu. Tudi učitelji so tisti, ki pomagajo in učijo otroke kako iskati stvari na internetu, jim razlagajo zakaj so nekatere strani slabe ali dobre, predlagajo načine, kako varno brskati po spletu, učijo kaj storiti v primeru, če bi se jim zgodilo kaj neprimerne. Učitelji so tisti, ki v šolah postavljajo pravila o tem, kaj lahko počnejo na spletu, vsaj v času pouka.

Vrstniki niso vedno primerni za reševanje težav pri uporabi interneta. Ti so običajno podobne ali iste starosti, imajo podobna mnenja in interese, zato se med seboj podpirajo in strinjajo. Redko kdaj je med mladimi vrstniki kdo toliko bolj zrel, da bi zmožel dati primeren nasvet, kako ukrepati v primeru težav pri spletni zlorabi.

5.2.8 Priporočila in navodila za varno uporabo

Na spletu lahko najdemo kar nekaj pravil o varni uporabi interneta. Najbolj znana zlata pravila za varno uporabo spleta so sledeča (vir: safe.si):

- svojih osebnih podatkov, niti podatkov svojih staršev, nikoli ne posredujemo preko interneta,
- ne objavljamo slik na internetu,
- ne objavljamo podrobnosti o naših kreditnih karticah, bankah in ostalih zaupnih podatkih,
- na spletu se nikoli se ne smemo izdajati, da smo druga oseba,
- ni nujno, da ljudje na internetu govorijo resnico, zato je potrebno biti pazljiv in ne nasedati prevaram ali lažem,
- nikoli ne odpiramo sporočil neznanih pošiljateljev, potrebno se je posvetovati z odraslo osebo, ki ji zaupamo,
- če se nam nekaj ne zdi v redu, potem zagotovo ni – potrebno je zaupati svojim občutkom, vsebine ob katerih se počutimo neprijetno je treba pokazati ali o njih povedati odrasli osebi, ki ji zaupamo,
- potrebno se je zaščititi in se nikoli ne srečevati z ljudmi, ki jih poznamo le preko spleta,
- ne smemo odgovarjati na sporočila, ki so sovražna ali žaljiva, saj odgovarjanje na sporočila lahko nadlegovalca le spodbudi,
- sporočila z neprimerno vsebino je potrebno shraniti, zbirati je potrebno vse možne dokaze nadlegovanja, saj so nujno pomembni pri dokazovanju ob prijavi primera,
- pri klepetanju na spletu je potrebno vedno uporabljati vzdevek,
- gesla so skrivnosti, zato jih je potrebno pogostokrat spremeniti,
- ne odpiramo elektronske pošte oziroma priponk v elektronski pošti, če je pošiljatelj nam neznana oseba,
- pri brskanju na spletu je potrebno uporabljati antivirusni program in požarni zid.

5.3 Nevarnosti in pasti interneta

V nadaljevanju so predstavljene najbolj pogoste nevarnosti in pasti interneta.

5.3.1 Vdor v računalnik

Vdor v računalnik oz. računalniški sistem je najbolj klasična oblika hekerskega napada, ki se je pojavil že v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja. Predstavlja nepooblaščen dostop do sistema ali omrežne opreme.

Dva najbolj pogosta vzroka, da pride do vdora, sta:

- slabo (šibko) geslo,
- izkoriščanje ranljivosti programa ali naprave.

5.3.2 Kraja podatkov

Kraja podatkov se zgodi, kadar tuja oseba ukrade osebne podatke (gesla, naslov, št. bančnih kartic...) in jih uporabi v svojo korist. V večini primerov gre za zlorabljanje osebnih podatkov (širjenje laži, kraja denarja iz bančne kartice...). Pred njimi se je možno zaščititi z dolgim in težkim geslom, ki ga ne delimo z drugimi osebami. Prav tako je potrebno preveriti, če je na našem računalniku nameščena kakšna vohunska oprema in da imamo sproti posodobljen anti-virusni program.

5.3.3 Kraja identitete

Kraja identitete je oblika kraje, pri kateri se storilec pretvarja, da je nekdo drug. "Prisvoji" si identiteto žrtve (ime, priimek, datum rojstva, naslov) in na ta način vstopa v zasebnost oz. varstvo osebnih podatkov nekoga drugega.

Najpogostejše kraje identitete:

- Hackanje,
- Ribarjenje ali zvalbljanje,
- Pharming,
- Vohunska programska oprema,
- Socialni inženiring,
- Trojanski konj,
- Računalniški virusi in črvi.

5.3.4 Neželena e-pošta

Nezaželena e-pošta je elektronska pošta, poslana več prejemnikom z namenom, da vsem vsiljuje določeno vsebino, katero nihče izmed naslovnikov ne bi prejemal po svoji lastni želji. Po navadi je povezana z oglaševanjem različnih izdelkov sumljivega izvora in s slabšo kvaliteto.

5.3.5 Zlonamerna programska oprema

Zlonamerna programska vsebina vsebuje viruse, črve, trojanske konje in druge računalniške vohunske sisteme. Ti se lahko namestijo pri obisku okuženih spletnih strani ali prenosih sumljivih in neželenih datotek.

5.3.6 Neprimerna vsebina

Neprimerna vsebina je za mlajše otroke neprimerna, za starejše pa sprejemljiva. Največ primerov neprimernih vsebin za mlajše so pornografija, nasilne vsebine, sovraštvo in vsebine, ki nagovarjajo h kaznivem dejanju.

5.3.7 Spletno ustrahovanje

Spletno ustrahovanje zajema sovražna sporočila, širjenje laži in zaničljive komentarje na socialnih omrežjih, zato je te potrebno prijaviti starejšim osebam, staršem, učiteljem, policiji...

5.3.8 Spolno nadlegovanje

Spolno nadlegovanje se pojavi, kadar se oseba spoprijatelji in zbira osebne podatke z namenom, da jih zlorabi v realnem svetu. Najbolj pomembno je ostati na internetu čim bolj anonimen s čimer enostavno preprečimo tovrstne napade.

5.4 Vdori in napadi

V nadaljevanju je predstavljenih nekaj možnih načinov vdorov in napadov na internetu.

5.4.1 Preko spletnih vsebin

Vdori in napadi na internetu se pojavljajo vsak dan. Večina napadov je avtomatiziranih, kar pomeni, da hekerji oziroma napadalci tega ne izvajajo ročno temveč uporabljajo namenske aplikacije, ki same »iščejo« ranljive in nezavarovane spletne strani. Kadar je vdor uspešen, zlonamerni program na spletno stran doda programe, ki pošiljajo SPAM poštna sporočila, poizkušajo namestiti viruse ipd.

5.4.2 Preko elektronske pošte

V tem primeru gre za neposredno komuniciranje z uporabo elektronske pošte, kar je do danes še vedno najpogostejši način izvajanja zalezovanja, nadlegovanja in ustrahovanja. Poleg pošiljanja žaljivih, grozilnih in nespodobnih sporočil, zloraba oz. vdor preko elektronske pošte vključuje tudi pošiljanje škodljive programske kode in pošiljanje neželene elektronske pošte imenovane tudi kot SPAM pošte.

5.4.3 S pomočjo nepreverjenih programov

V današnjem svetu pri uporabi interneta največjo grožnjo predstavlja uporabnik, ki ne nalaga posodobitev operacijskega sistema, ne posodablja aplikacij ali pa jih celo nalaga iz nepreverjenih virov. Na ta način je izpostavljen virusom in ostalim nevarnostim, ki so prisotne pri uporabi interneta. Ignoriranje obvestil o posodobitvah, ki so na voljo, je zagotovo ena izmed slabših idej, saj posodobitve med drugim prinašajo zakrpane varnostne luknje in ranljivosti ter s tem znatno pripomorejo k varnostni naprave, s katero dostopamo do interneta.

5.4.4 Infiltracija

Infiltracije ogrožajo sistem na različnih vstopnih mestih: s spletnih strani, iz map v skupni rabi, po e-pošti ali iz izmenljivih pomnilniških naprav (USB, zunanjih diski, CD-ji, DVD-ji, diskete ipd.). Med infiltracijo spadajo: virusi, trojanski konji, logične bombe (dogodkovno sprožene), črvi in časovne bombe (časovno sproženi).

5.5 Zaščita pred vdori in napadi

V nadaljevanju sledi kratek pregled zaščit pred vdori in napadi pri uporabi interneta.

5.5.1 Protivirusna zaščita

Protivirusni program je programska oprema, ki ščiti datoteke pred škodljivo programsko opremo. Škodljiva programska oprema je oprema, ki moti ali onemogoča pravilno delovanje naprave, ki dostopa do interneta. Škodljiva programska oprema lahko upočasni delovanje računalnika ali krađe osebne podatke uporabnika.

5.5.2 Nameščanje varnostnih popravkov

Vsi izdelovalci operacijskih sistemov in programske opreme izdajajo popravke in nadgradnje, ki popravljajo napake, povezane z delovanjem. S tem namenom zvišujejo zanesljivost delovanja in dodajajo nove funkcionalnosti. Nameščanje popravkov pa ni vedno smiselno, saj je ta odvisna predvsem od narave samih popravkov. Kadar gre za popravke in nadgradnje varnostne narave, je te potrebno obvezno namestiti. Sicer pa mora administrator sistema preveriti, čemu služijo popravki in jih nato po potrebi namestiti.

5.5.3 Uporaba varnega elektronskega poslovanja

Digitalno potrdilo je sodobna alternativa klasičnim osebnim identifikatorjem, s specifičnim namenom - zagotavljanju varnega in legitimnega e-poslovanja. Predstavljen kot računalniški zapis vsebuje podatke o njegovem javnem ključu, podatke o overitelju oz. izdajatelju digitalnega potrdila ter obdobje veljavnosti digitalnega potrdila, ki je digitalno podpisan z zasebnim ključem izdajatelja potrdila.

5.5.4 Redno arhiviranje podatkov

Z arhiviranjem se posname trenutno stanje podatkov programa, v katerem se izvaja arhiviranje. To stanje je možno priklicati nazaj v vsakem trenutku z restavriranjem ali obnavljanjem podatkov. Arhivirati je možno na različne medije. Najhitrejše je arhiviranje direktno na zunanje omrežne diske. Za večje količine podatkov se za arhiviranje uporabijo tračne enote, v kolikor pa je potreba po podatkih takšna, da morajo biti na voljo ves čas, se arhiviranje izvaja na diskovne kapacitete v oblaku.

5.5.5 Uporaba požarne pregrade

Požarni ali zaščitni zid je najpogostejši varnostni izdelek s področja omrežne varnosti. Potrebuje ga vsaka naprava, ki je povezana v internet. Požarni zidovi so namenjeni ločevanju dveh odsekov omrežij, to je na notranje (lokalno) in zunanje (javno) omrežje.

6 EKSPERIMENTALNI DEL

6.1 Izvedba ankete

Za eksperimentalni del in zbiranje podatkov, sva pripravila anketna vprašalnika; enega za mlajše učence osnovne šole (učenci 4. do 6. razredov) in drugega za starejše učence osnovne šole (učenci 7. do 9. razredov). Anketni vprašalnik za mlajše učence vsebuje petnajst vprašanj, eno vprašanje o razredu, eno kjer so odgovorili pisno, eno o mnenju ankete, ostala pa so bila za izbiro odgovora. Anketni vprašalnik za starejše pa vsebuje osemnajst vprašanj, eno vprašanje o razredu, eno kjer napišejo svoj odgovor, eno o mnenju ankete, ostala pa so za izbiro odgovora.

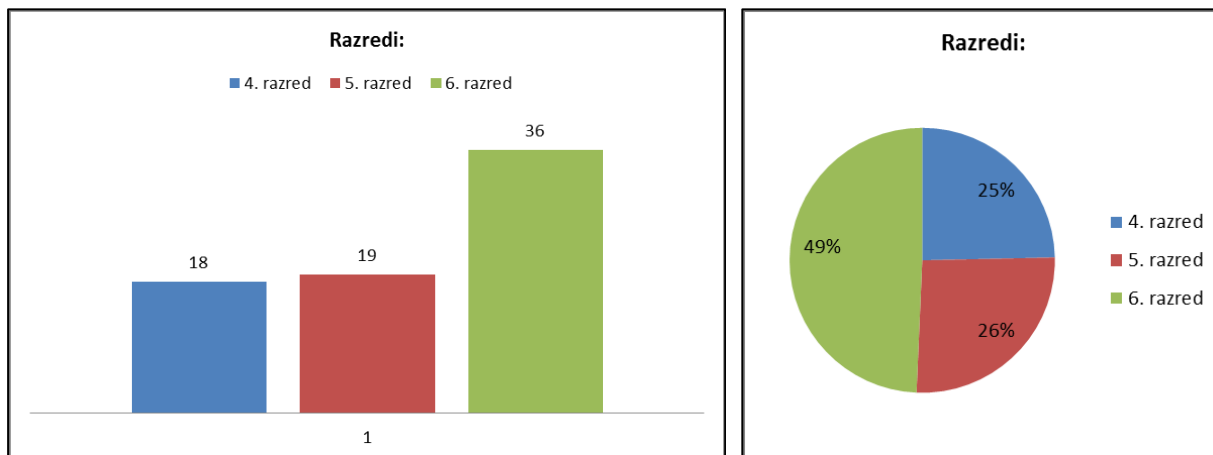
6.2 Podatki o anketiranju

Anketo sva opravila le na osnovni šoli. Anketirala sva 18 učencev 4. razreda; 19 učencev 5. razreda; 36 učencev 6. razreda; 37 učencev 7. razreda; 18 učencev 8. razreda in 32 učencev 9. razreda. Skupaj je v anketi sodelovalo 160 anketirancev.

7 REZULTATI ANKET

7.1 Odgovori anket učencev od 4. do 6. razreda

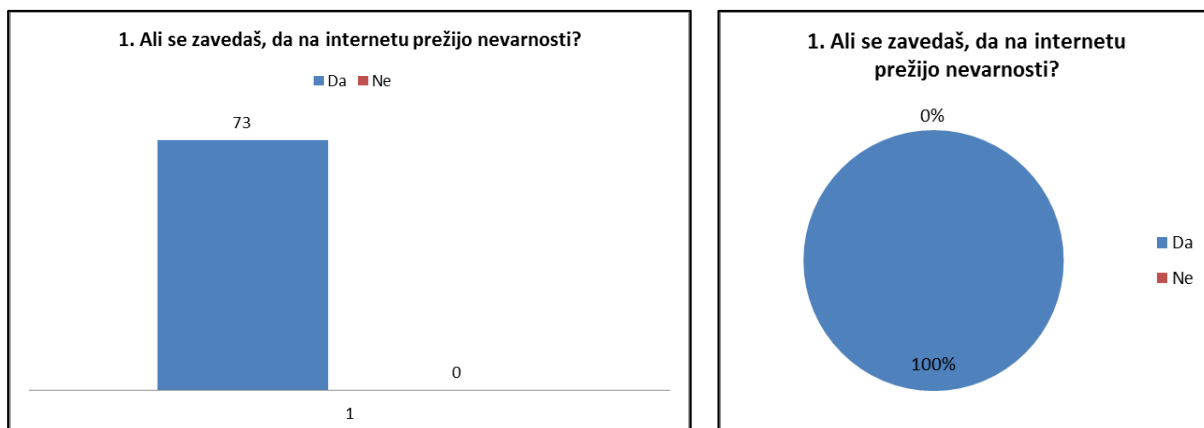
V tej anketi je bilo anketiranih 73 učencev.

Graf 1: Mlajši: Vsi Anketirani

7.1.1 Vprašanje 1: Ali se zavedaš, da na internetu prežijo nevarnosti?

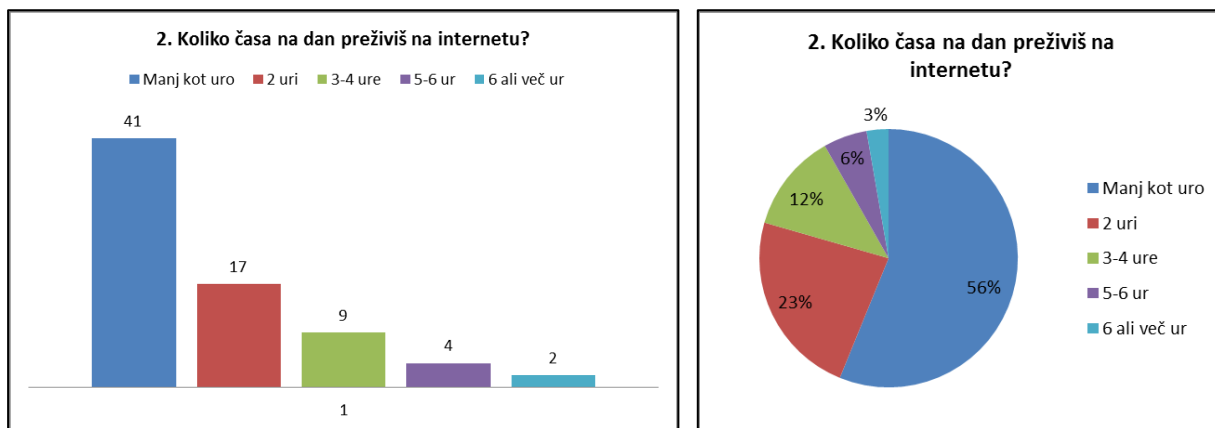
Na prvo vprašanje so vsi anketirani odgovorili, da se zavedajo o nevarnostih na internetu.

Graf 2: Mlajši: Vprašanje 1: Ali se zavedaš, da na internetu prežijo nevarnosti?

7.1.2 Vprašanje 2: Koliko časa na dan preživiš na internetu?

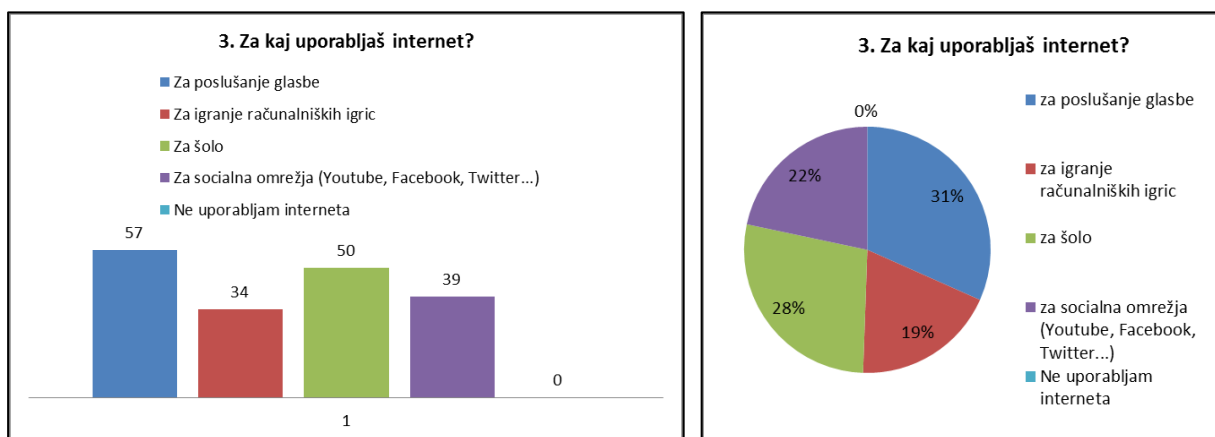
Pri drugem vprašanju "Koliko časa na dan preživiš na internetu?" je pri anketiranih bil največkrat izbran odgovor manj kot uro, ki je bil izbran 41-krat. Drugi pa 2 uri na dan.

Graf 3: Mlajši: Vprašanje 2: Koliko časa na dan preživiš na internetu?

7.1.3 Vprašanje 3: Za kaj uporabljaš internet?

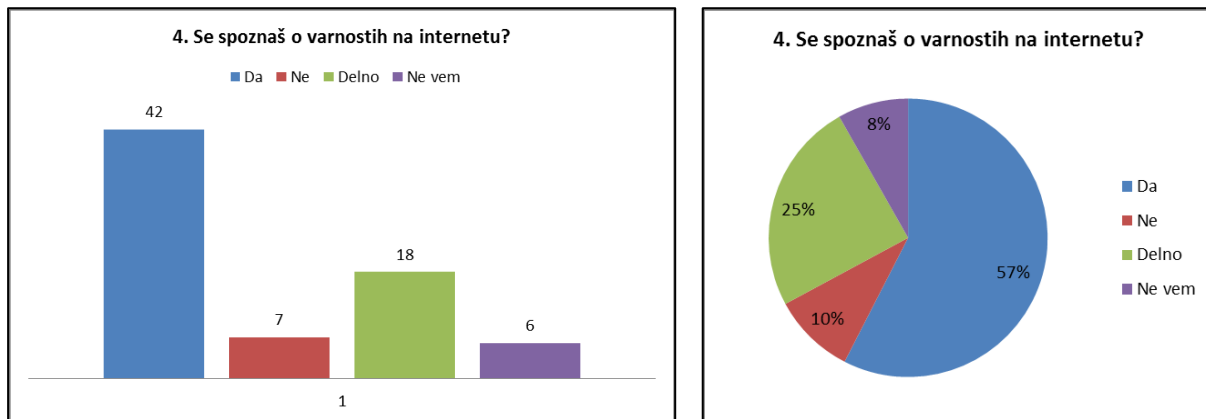
Pri tretjem vprašanju, kjer so izbirali za kaj uporabljajo internet, jih je največ izbralo za poslušanje glasbe, in sicer 57-krat, takoj za tem pa odgovor "za šolo", ki je bil izbran točno 50-krat.

Graf 4: Mlajši: Vprašanje 3: Za kaj uporabljaš internet?

7.1.4 Vprašanje 4: Se spoznaš o varnostih na internetu?

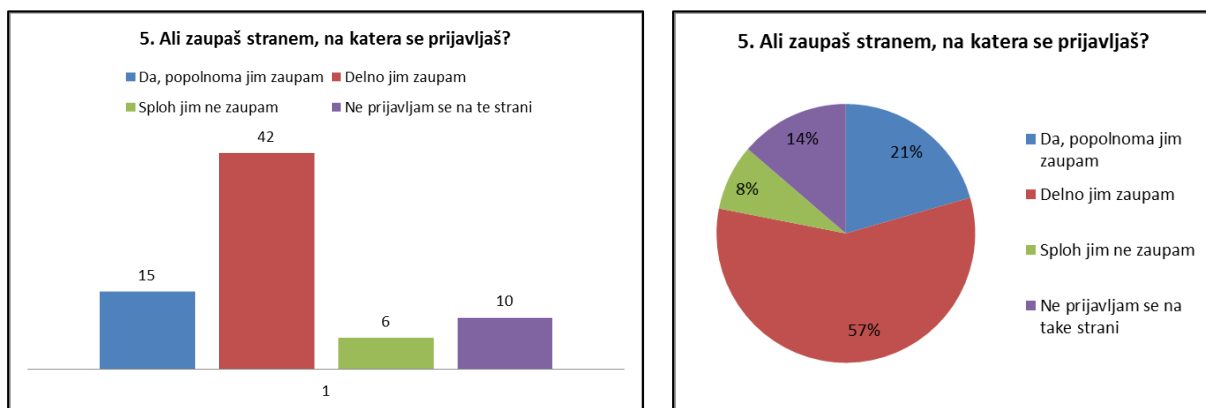
Pri tem vprašanju je večina odgovorila trdilno, in sicer 42-krat, kar predstavlja več kot polovico vseh anketiranih.

Graf 5: Mlajši: Vprašanje 4: Se spoznaš o varnostih na internetu?

7.1.5 Vprašanje 5: Ali zaupaš stranem, na katera se prijavljaš?

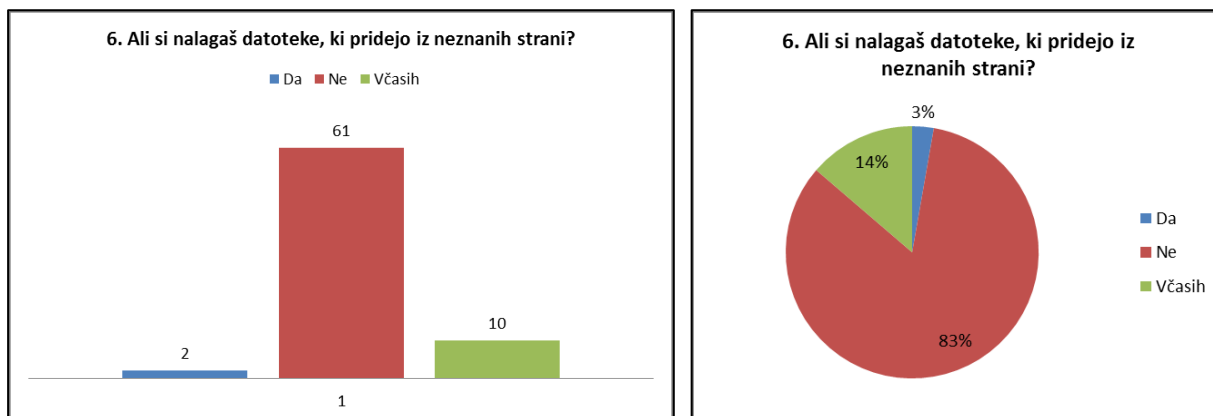
Več kot polovica anketiranih delno zaupa stranem, na katera se prijavljajo. Takoj za tem odgovorom je bil odgovor, kjer popolnoma zaupajo stranem, ki ga je označila približno četrtina vseh.

Graf 6: Mlajši: Vprašanje 5: Ali zaupaš stranem, na katera se prijavljaš?

7.1.6 Vprašanje 6: Ali si nalagaš datoteke, ki pridejo iz neznanih strani?

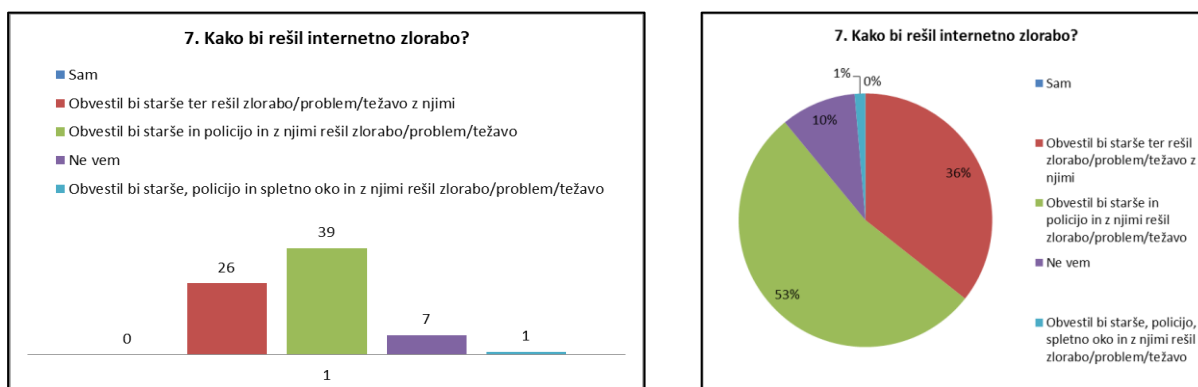
Pri šestem vprašanju: "Ali si nalagaš datoteke, ki pridejo iz neznanih strani?" je 83% anketirancev odgovorilo nikalno. 10 anketirancev si jih včasih nalaga, 2 pa vedno.

Graf 7: Mlajši: Vprašanje 6: Ali si nalagaš datoteke, ki pridejo iz neznanih strani?

7.1.7 Vprašanje 7: Kako bi rešil internetno zlorabo?

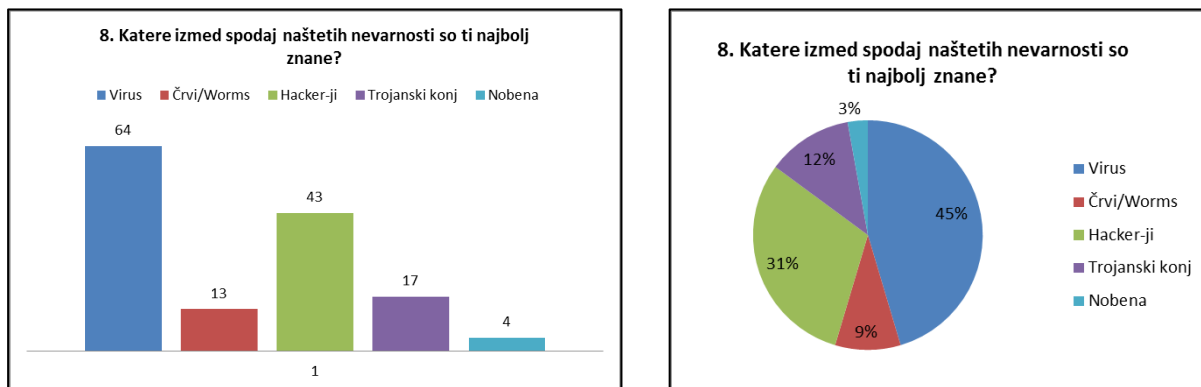
Malo več kot polovica so pri sedmem vprašanju: "Kako bi rešil internetno zlorabo?" odgovorili, da bi obvestili starše in policijo in z njimi rešili problem, in sicer 36 anketirancev bi tako ravnalo, 36% bi obvestilo samo starše, eden izmed mlajših pa še spletno stran "Spletno oko" za dodatno pomoč.

Graf 8: Mlajši: Vprašanje 7: Kako bi rešil internetno zlorabo?

7.1.8 Vprašanje 8: Katere izmed spodaj naštetih nevarnosti so ti najbolj znane?

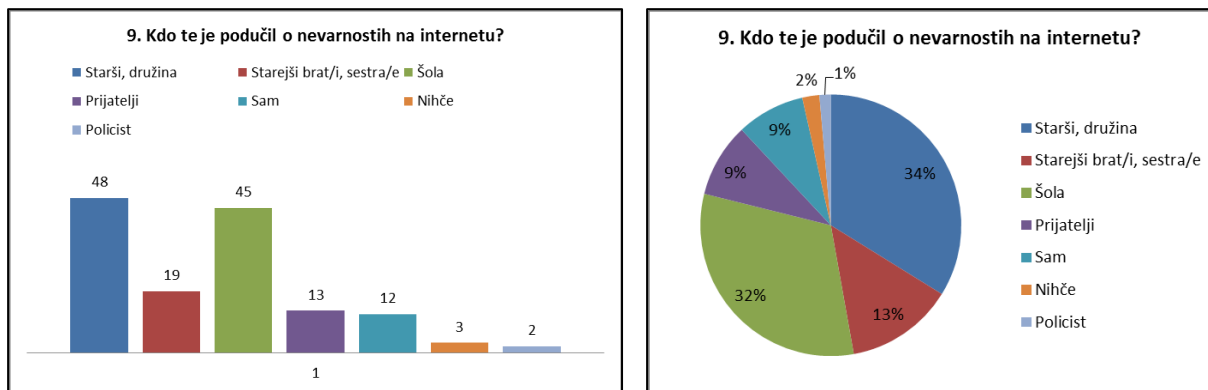
Pri osmem vprašanju, je največ anketirancev odgovorilo, da so jim najbolj znani virusi, in sicer 64 anketirancev je odgovorilo s tem odgovorom. Drugi največkrat izbran odgovor pa spletni kriminalci, ki ga je izbralo 31% anketirancev.

Graf 9: Mlajši: Vprašanje 8: Katere izmed spodaj naštetih nevarnosti so ti najbolj znane?

7.1.9 Vprašanje 9: Kdo te je podučil o nevarnostih na internetu?

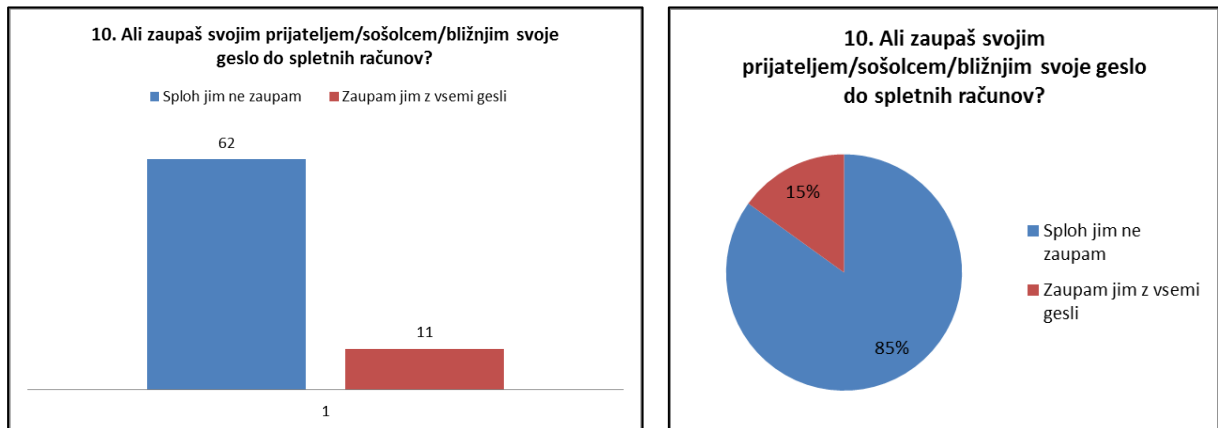
Največ anketirancev je podučilo o nevarnostih na internetu starši in družina ter šola.

Graf 10: Mlajši: Vprašanje 9: Kdo te je podučil o nevarnostih na internetu?

7.1.10 Vprašanje 10: Ali zaupaš svojim prijateljem/sošolcem/bližnjim svoje geslo do spletnih računov?

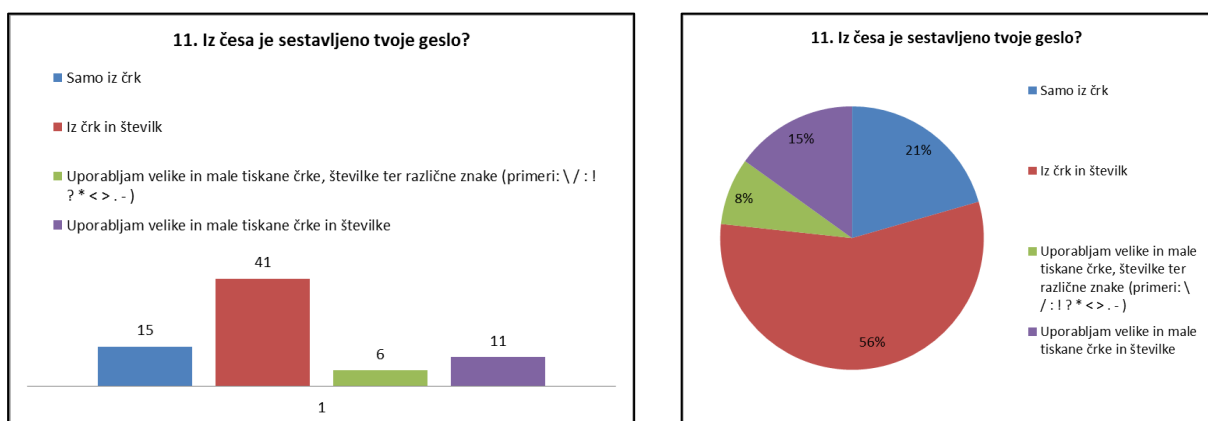
Skoraj devetina vseh anketirancev oz. 62 jih ne zaupa gesel do spletnih računov nobenemu, drugih 15% pa jim jih zaupa.

Graf 11: Mlajši: Vprašanje 10: Ali zaupaš svojim prijateljem/sošolcem/bližnjim svoje geslo do spletnih računov?

7.1.11 Vprašanje 11: Iz česa je sestavljeno tvoje geslo?

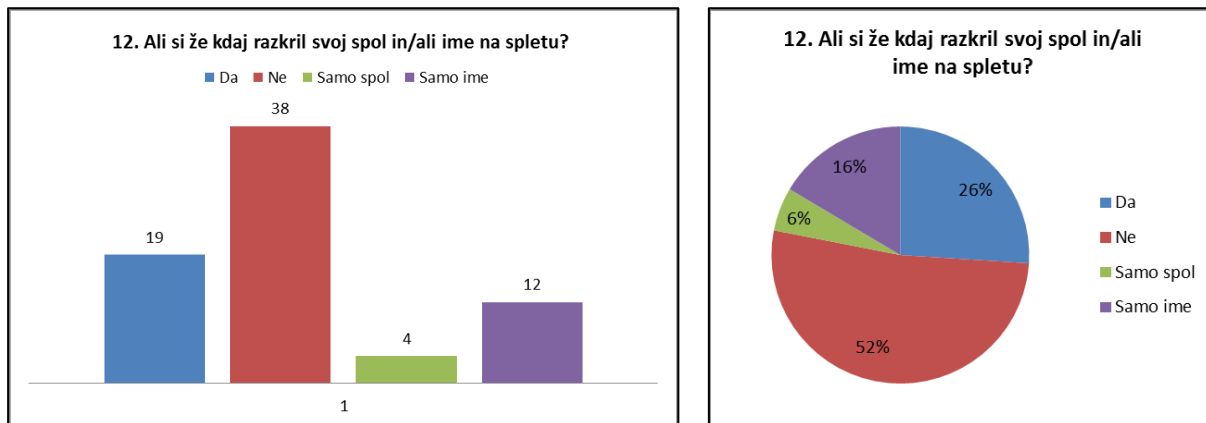
Pri enajstem vprašanju je večina anketirancev odgovorilo, da njihovo geslo vsebuje črke in številke, vse majhno tiskane, in to kar 41 anketirancev. Drugi največkrat izbran odgovor pa je bil, da je njihovo geslo sestavljeno samo iz črk.

Graf 12: Mlajši: Vprašanje 11: Iz česa je sestavljeno tvoje geslo?

7.1.12 Vprašanje 12: Ali si že kdaj razkril svoj spol in/ali ime na spletu?

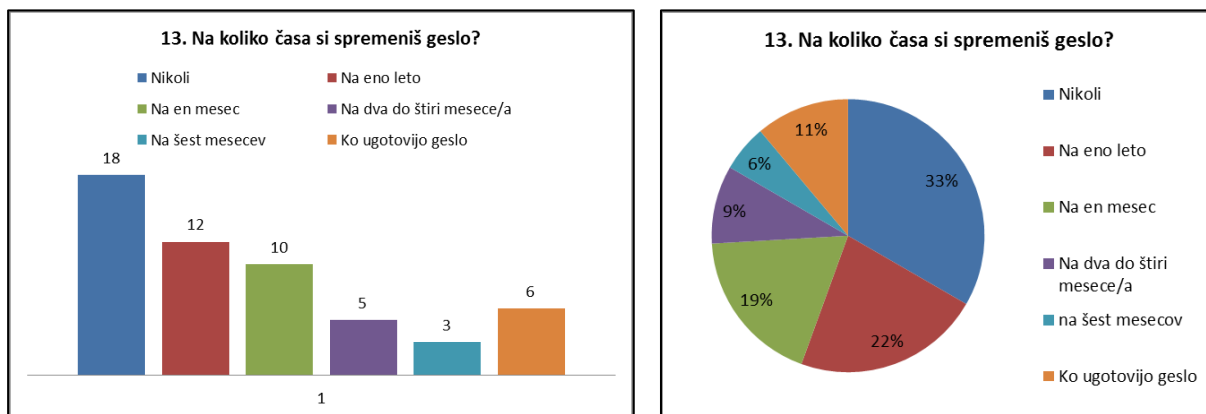
Pri tem vprašanju je približno polovica odgovorila z nikalnim odgovorom in da niso razkrili svojega spola in imena javnosti.

Graf 13: Mlajši: Vprašanje 12: Ali si že kdaj razkril svoj spol in/ali ime na spletu?

7.1.13 Vprašanje 13: Na koliko časa si spremeniš geslo?

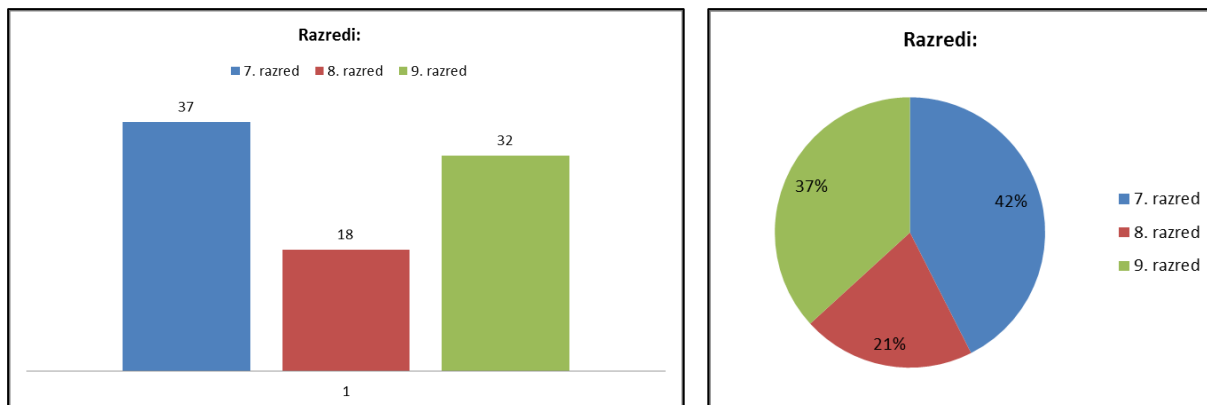
Na trinajsto vprašanje, kjer so anketiranci odgovorili pisno, si večina nikoli ne spremeni gesla, drugi največkrat izbran odgovor pri tem vprašanju pa je bil, da si anketiranci spremenijo svoje geslo letno.

Graf 14: Mlajši: Vprašanje 13: Na koliko časa si spremeniš geslo?

7.2 Odgovori anket učencev od 7. do 9. razreda

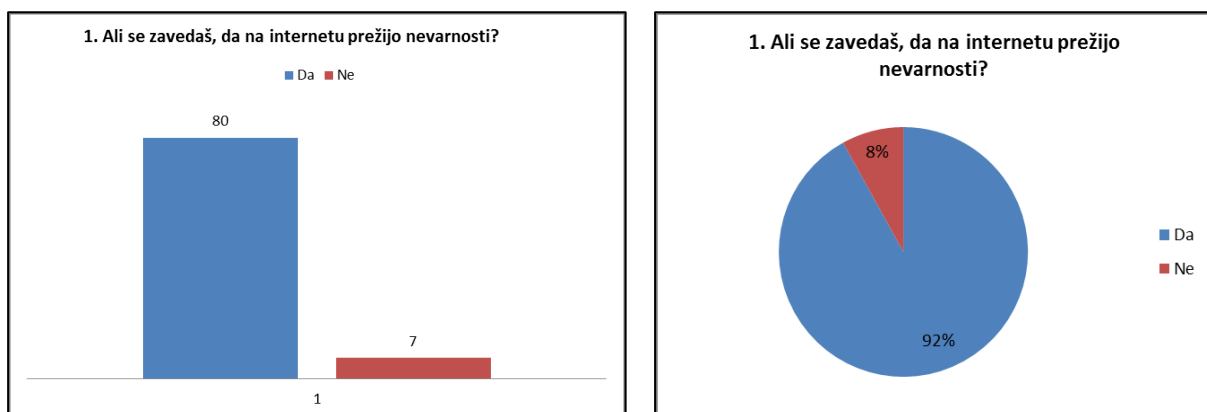
V tej anketi je bilo anketiranih 87 učencev.

Graf 15: Starejši: Vsi anketirani

7.2.1 Vprašanje 1: Ali se zavedaš, da na internetu prežijo nevarnosti?

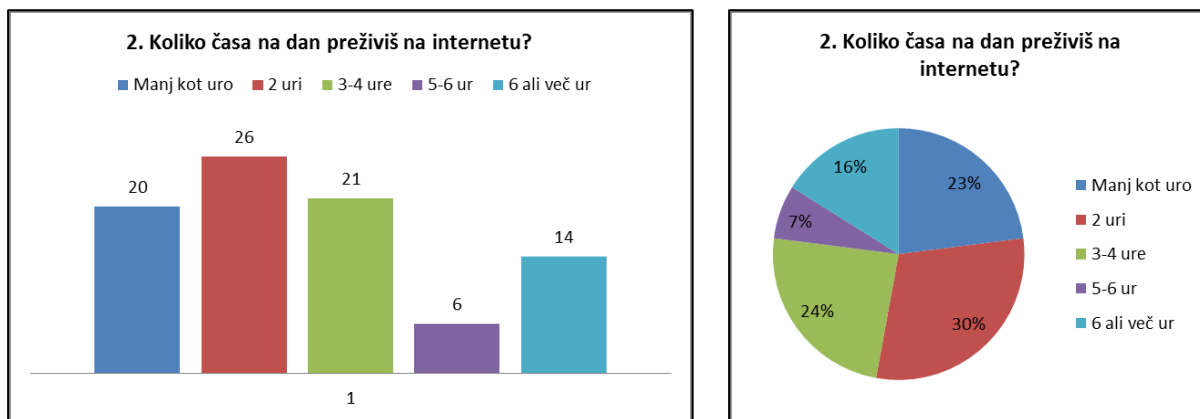
Pri prvem vprašanju je devetina starejših anketirancev odgovorila trdilno, in to 80 anketirancev, ostali pa nikalno.

Graf 16: Starejši: Vprašanje 1: Ali se zavedaš, da na internetu prežijo nevarnosti?

7.2.2 Vprašanje 2: Koliko časa na dan preživiš na internetu?

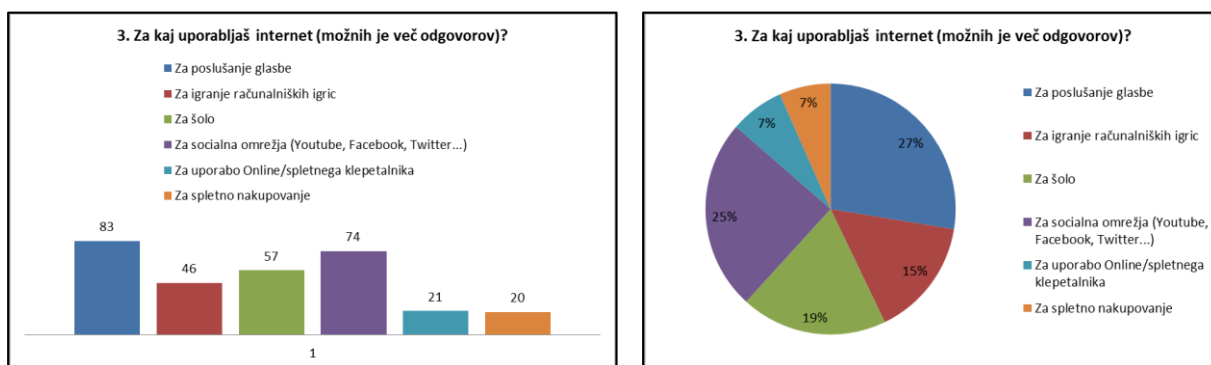
Večina anketirancev preživi 2 uri na dan na internetu, in to sicer 26 od vseh, drugi največkrat izbran odgovor pa je bil manj kot uro.

Graf 17: Starejši: Vprašanje 2: Koliko časa na dan preživiš na internetu?

7.2.3 Vprašanje 3: Za kaj uporabljaš internet?

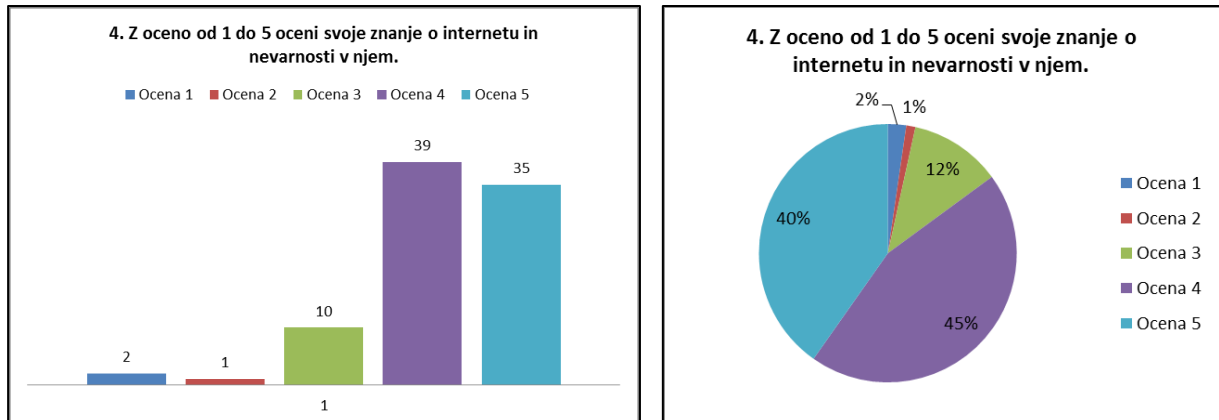
Največ anketirancev na internetu posluša glasbo (83). Drug največkrat izbran odgovor je bil, da anketiranci uporabljajo internet za socialna omrežja; ta je bil izbran 74-krat.

Graf 18: Starejši: Vprašanje 3: Za kaj uporabljaš internet?

7.2.4 Vprašanje 4: Z oceno od 1 do 5 oceni svoje znanje o internetu in nevarnosti v njem.

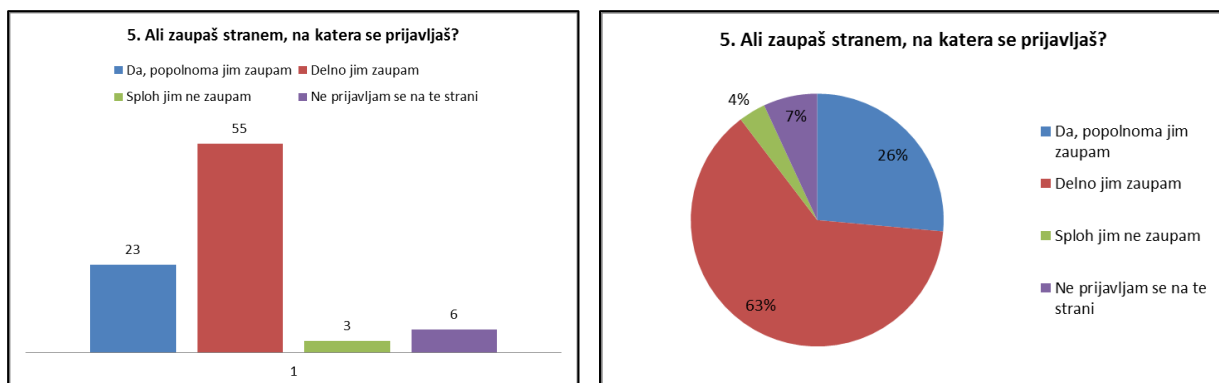
Približno polovica je ocenila svoje znanje s 4, oceno 5 so izbrali 35-krat.

Graf 19: Starejši: Vprašanje 4: Z oceno od 1 do 5 oceni svoje znanje o internetu in nevarnosti v njem.

7.2.5 Vprašanje 5: Ali zaupaš stranem, na katera se prijavljaš?

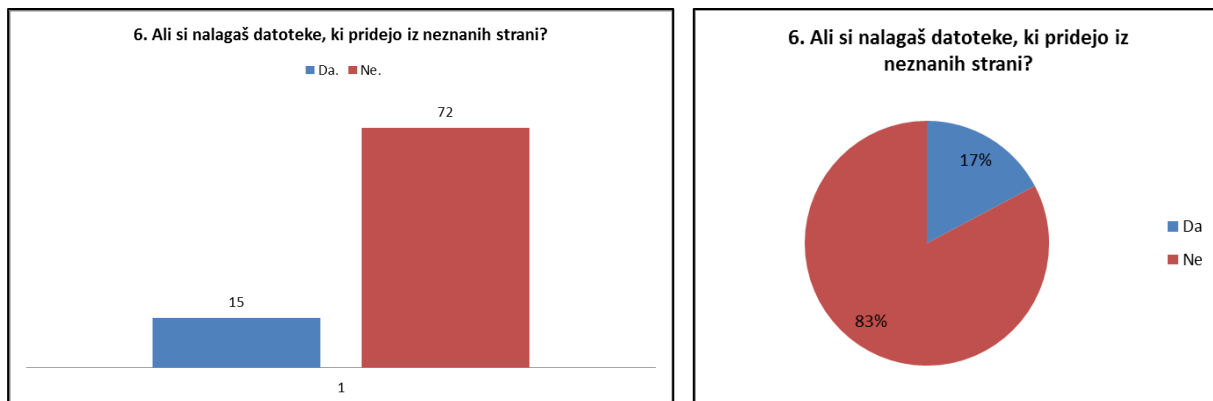
Tako kot pri mlajših, so starejši anketiranci odgovorili z odgovorom "delno jim zaupam", in sicer 55-krat, 26% vseh pa jim popolnoma zaupa.

Graf 20: Starejši: Vprašanje 5: Ali zaupaš stranem, na katera se prijavljaš?

7.2.6 Vprašanje 6: Ali si nalagaš datoteke, ki pridejo iz neznanih strani?

Osmina anketirancev je odgovorila nikalno, približno 20% pa s trdilnim odgovorom.

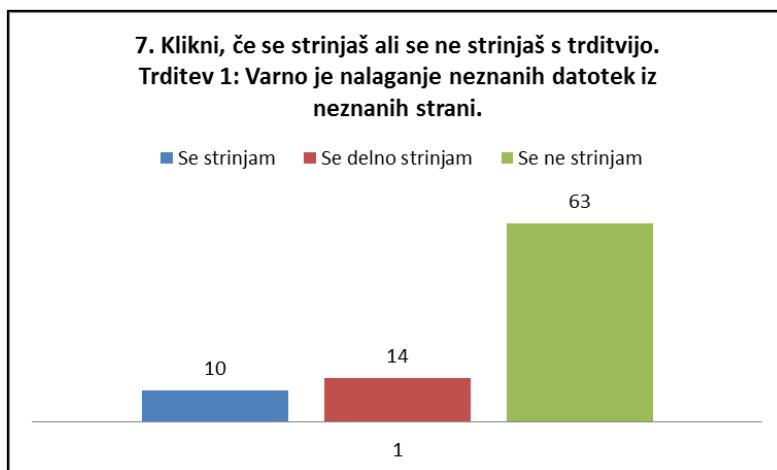
Graf 21: Starejši: Vprašanje 6: Ali si nalagaš datoteke, ki pridejo iz neznanih strani?

7.2.7 Vprašanje 7: Klikni, če se strinjaš ali se ne strinjaš s trditvijo:

To vprašanje sva razdelila na 10 trditev, ki so sledeče:

7.2.7.1 Vprašanje 7: Trditev 1: Varno je nalaganje neznanih datotek iz neznanih strani.

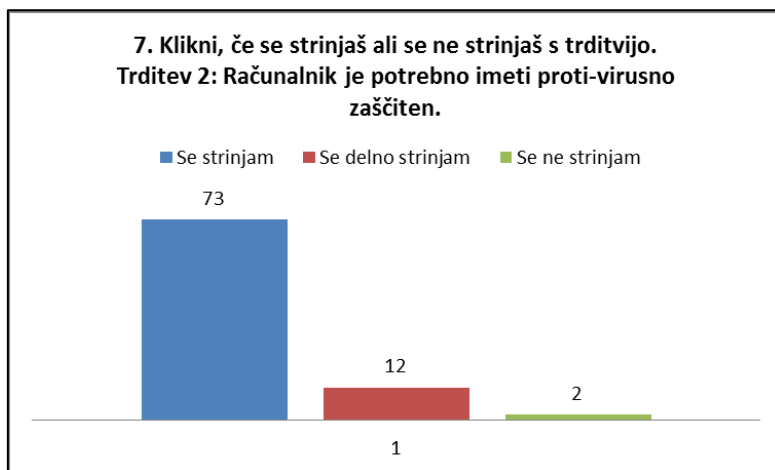
Večina anketirancev se ne strinja z prvo trditvijo, in to sicer 63 anketiranih.

Graf 22: Starejši: Trditev 1: Vprašanje 7: Trditev 1: Varno je nalaganje neznanih datotek iz neznanih strani.

7.2.7.2 Vprašanje 7: Trditev 2: Računalnik je potrebno imeti proti-virusno zaščiten.

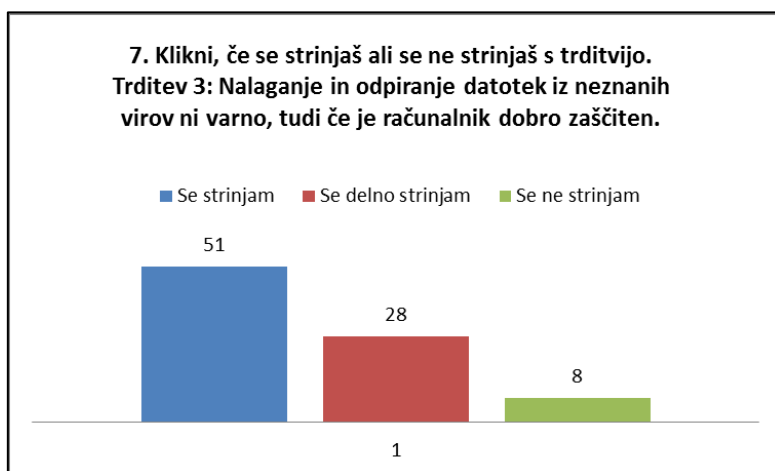
Pri drugi trditvi se je večina strinjalo s tem, da je potrebno imeti računalnik proti-virusno zaščiten.

Graf 23: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 2: Računalnik je potrebno imeti proti-virusno zaščiten.

7.2.7.3 Vprašanje 7: Trditev 3: Nalaganje in odpiranje datotek iz neznanih virov ni varno, tudi če je računalnik dobro zaščiten.

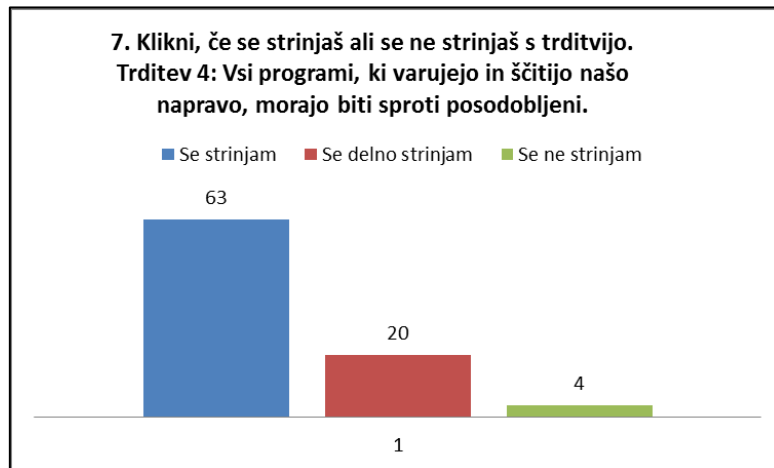
Približno polovica anketiranih je pri tretji trditvi odgovorilo trditveno, in sicer 51 od vseh.

Graf 24: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 3: Nalaganje in odpiranje datotek iz neznanih virov ni varno, tudi če je računalnik dobro zaščiten.

7.2.7.4 Vprašanje 7: Trditev 4: Vsi programi, ki varujejo in ščitijo našo napravo, morajo biti sproti posodobljeni.

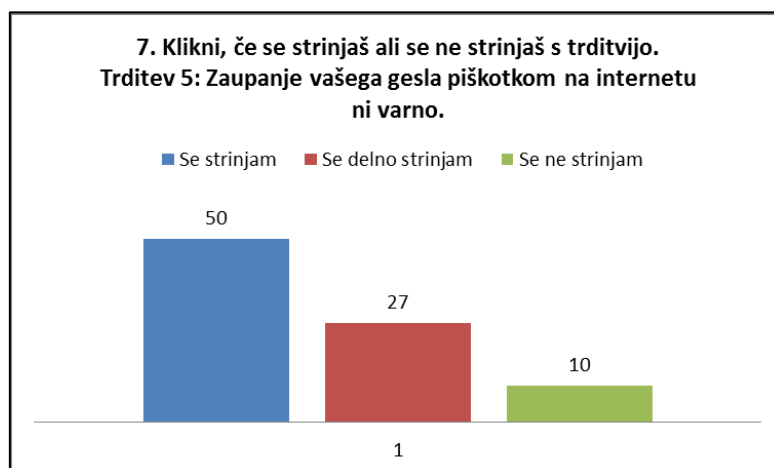
Pri četrti trditvi se 63 anketirancev strinja, da je treba sproti posodabljeni programe, ki ščitijo naše računalnike.

Graf 25: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 4: Vsi programi, ki varujejo in ščitijo našo napravo, morajo biti sproti posodobljeni.

7.2.7.5 Vprašanje 7: Trditev 5: Zaupanje vašega gesla piškotkom na internetu ni varno.

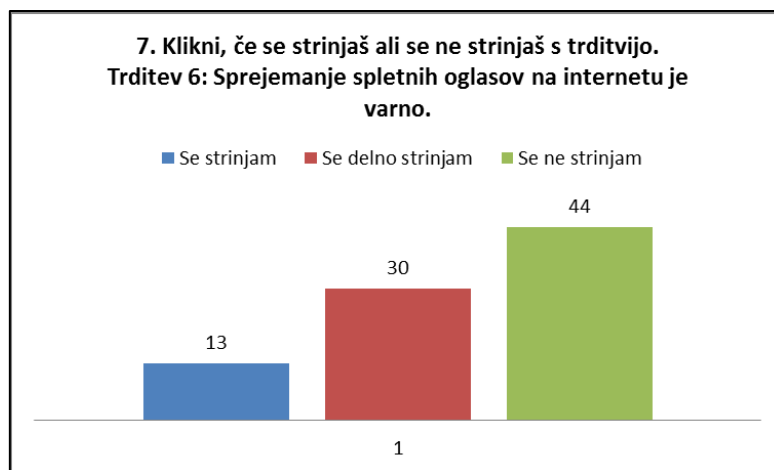
S peto trditvijo se je večina strinjala, in to sicer 50 anketiranih.

Graf 26: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 5: Zaupanje vašega gesla piškotkom na internetu ni varno.

7.2.7.6 Vprašanje 7: Trditev 6: Sprejemanje spletnih oglasov na internetu je varno.

Šesta trditev je bila največkrat odgovorjena nikalno, in to 44-krat.

Graf 27: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 6: Sprejemanje spletnih oglasov na internetu je varno.

7.2.7.7 Vprašanje 7: Trditev 7: Računalniško piratstvo se nanaša na kršitev avtorskih pravic.

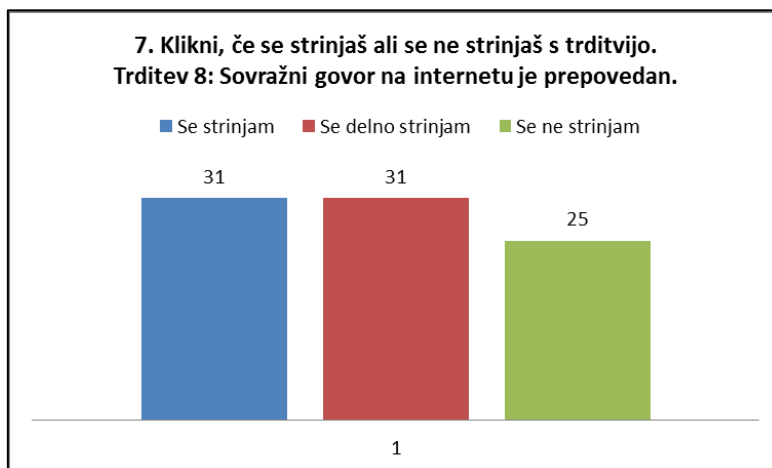
Pri sedmi trditvi se je večina strinjala s trditvijo, in to 43 anketirancev, 38 se jih je delno strinjalo.

Graf 28: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 7: Računalniško piratstvo se nanaša na kršitev avtorskih pravic.

7.2.7.8 Vprašanje 7: Trditev 8: Računalniško piratstvo se nanaša na kršitev avtorskih pravic.

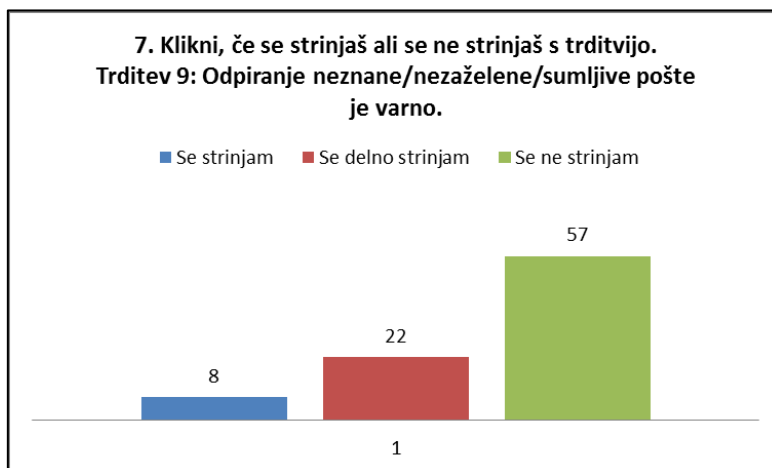
Osma trditev je bila nekoliko težja in odgovorjena z istim številom odgovorov, to je 31-krat.

Graf 29: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 8: Računalniško piratstvo se nanaša na kršitev avtorskih pravic.

7.2.7.9 Vprašanje 7: Trditev 9: Odpiranje neznane/nezaželene/sumljive pošte je varno.

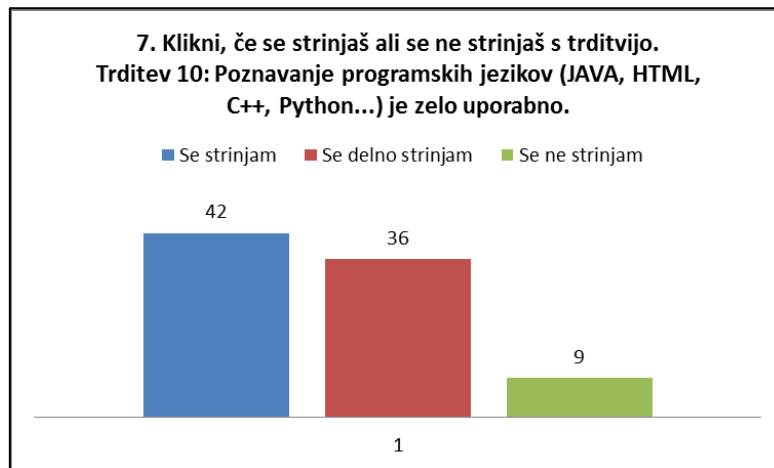
Pri deveti trditvi je večina odgovorila s "Se ne strinjam" odgovorom, in to 57-krat.

Graf 30: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 9: Odpiranje neznane/nezaželene/sumljive pošte je varno.

7.2.7.10 Vprašanje 7: Trditev 10: Poznavanje programskih jezikov (JAVA, HTML, C++, Python...) je zelo uporabno.

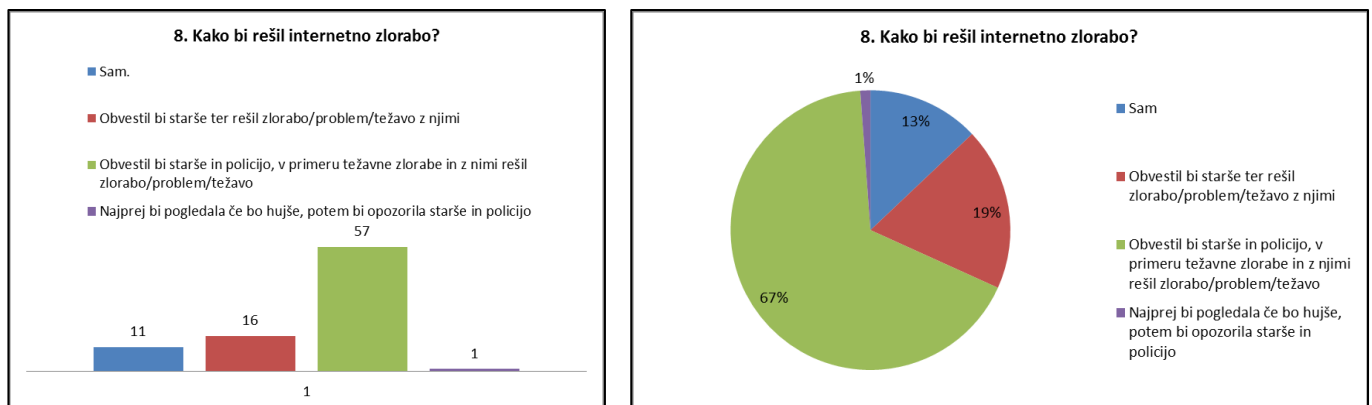
Pri zadnji trditvi se je večina strinjala, da je razumevanje računalniških jezikov uporabno.

Graf 31: Starejši: Vprašanje 7: Trditev 10: Poznavanje programskih jezikov (JAVA, HTML, C++, Python...) je zelo uporabno.

7.2.8 Vprašanje 8: Kako bi rešil internetno zlorabo?

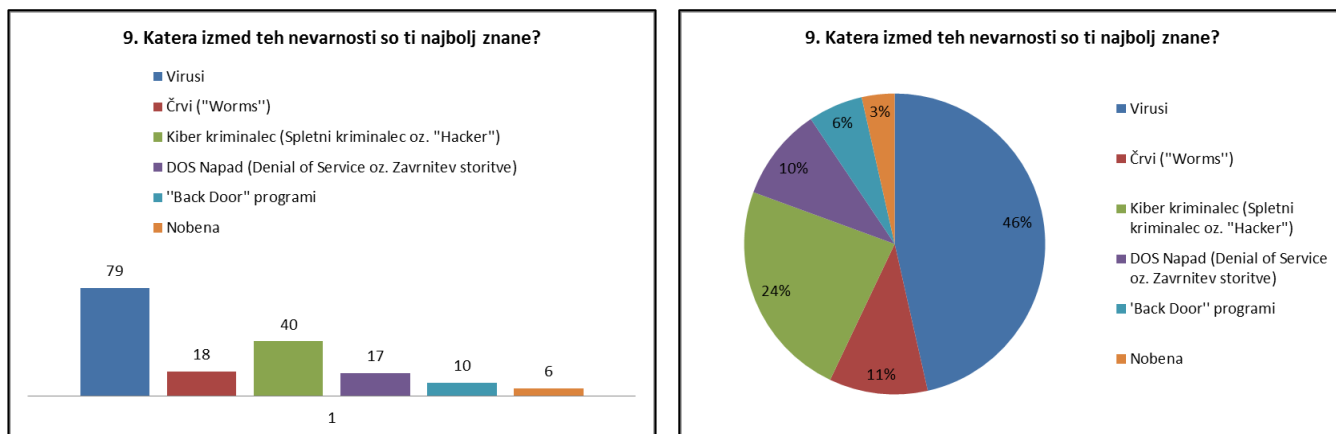
Pri osmem vprašanju je večina starejših pri vprašanju "Kako bi rešil internetno zlorabo?" odgovorila isto kot mlajši: povedali bi policiji in staršem.

Graf 32: Starejši: Vprašanje 8: Kako bi rešil internetno zlorabo?

7.2.9 Vprašanje 9: Katera izmed teh nevarnosti so ti najbolj znane?

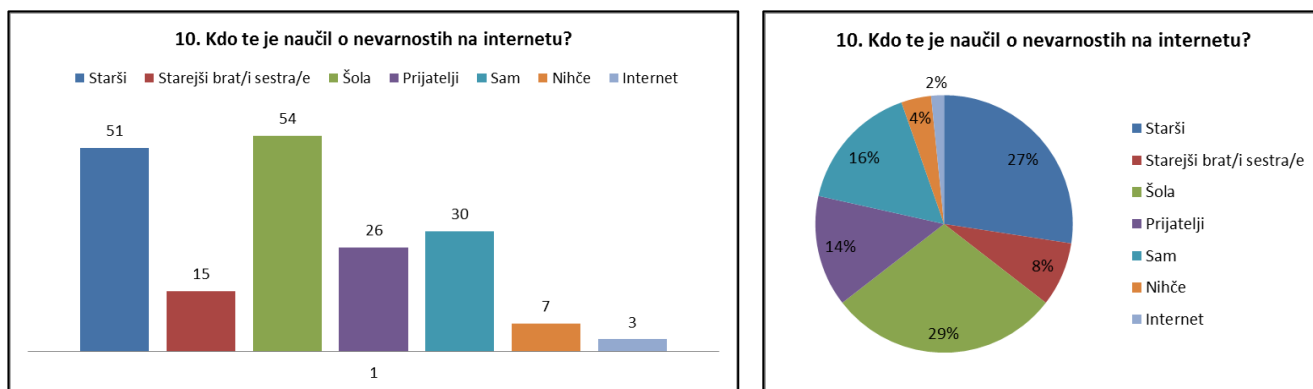
Pri devetem vprašanju je večina odgovorila, da so jim najbolj znane nevarnosti virusi, in to sicer 79 od vseh.

Graf 33: Starejši: Vprašanje 9: Katera izmed teh nevarnosti so ti najbolj znane?

7.2.10 Vprašanje 10: Kdo te je naučil o nevarnostih na internetu?

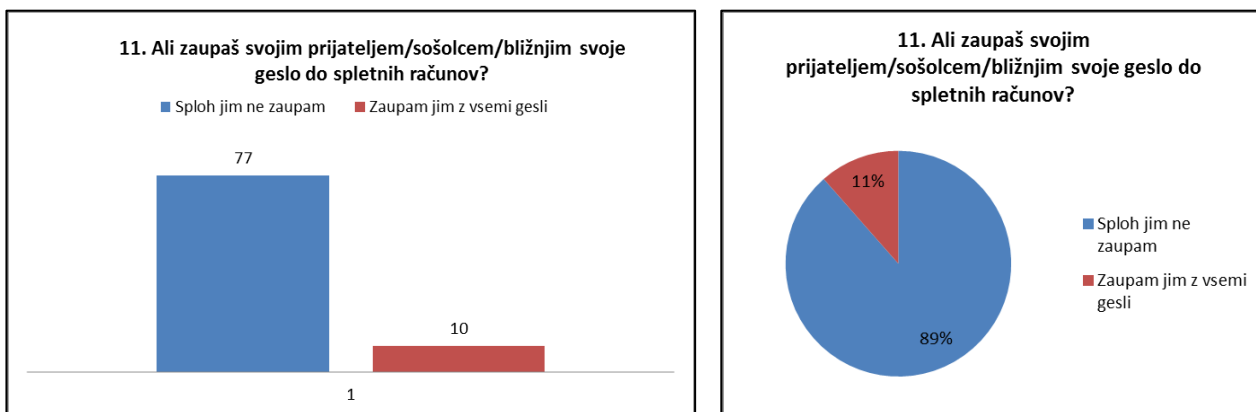
Največ anketiranih so podučili o nevarnostih v šoli in starši. Šola je bil izbran odgovor pri 54-ih anketiranih, starši pa pri 51-ih anketiranih.

Graf 34: Starejši: Vprašanje 10: Kdo te je naučil o nevarnostih na internetu?

7.2.11 Vprašanje 11: Ali zaupaš svojim prijateljem/sošolcem/bližnjim svoje geslo do spletnih računov?

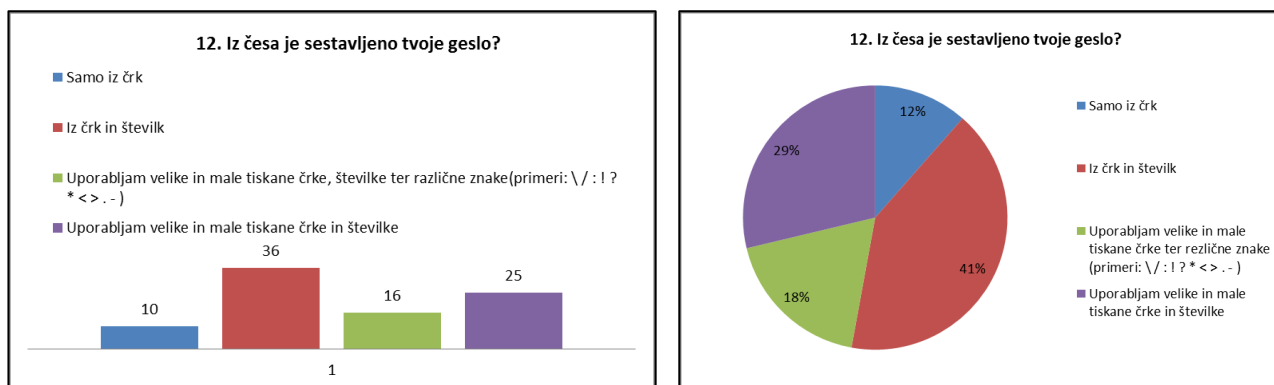
Pri enajstem vprašanju: "Ali zaupaš svojim prijateljem/sošolcem/bližnjim svoje geslo do spletnih računov?" je največ anketiranih odgovorilo nikalno, in to 77-krat, ostalih deset pa trdilno.

Graf 35: Starejši: Vprašanje 11: Ali zaupaš svojim prijateljem/sošolcem/bližnjim svoje geslo do spletnih računov?

7.2.12 Vprašanje 12: Ali zaupaš svojim prijateljem/sošolcem/bližnjim svoje geslo do spletnih računov?

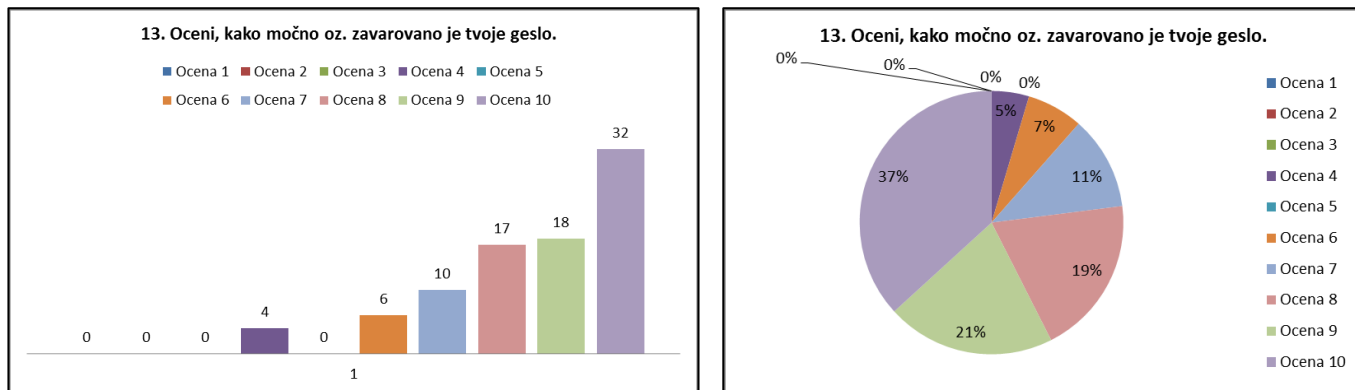
Pri tem vprašanju je največ anketiranih odgovorilo z odgovorom "Iz črk in števil", ki je bil izbran 36-krat. Drug največkrat izbran odgovor "Uporabljam velike in male tiskane črke in številke" je bil izbran 25-krat.

Graf 36: Starejši: Vprašanje 12: Ali zaupaš svojim prijateljem/sošolcem/bližnjim svoje geslo do spletnih računov?

7.2.13 Vprašanje 13: Oceni, kako močno oz. zavarovano je tvoje geslo.

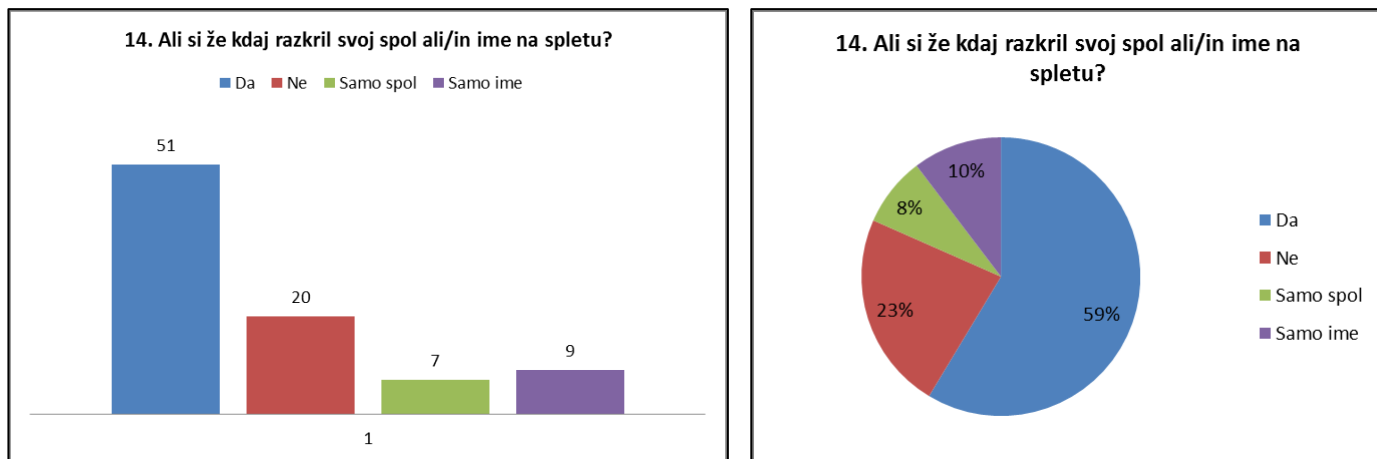
Največ anketiranih je ocenila moč njihovega gesla z oceno 10, in to 32-krat, druga izbrana ocena 9 pa je bila izbrana 18-krat.

Graf 37: Starejši: Vprašanje 13: Oceni, kako močno oz. zavarovano je tvoje geslo.

7.2.14 Vprašanje 14: Ali si že kdaj razkril svoj spol ali/in ime na spletu?

Šestina anketiranih je odgovorila na štirinajsto vprašanje trdilno, kar predstavlja 59% vseh.

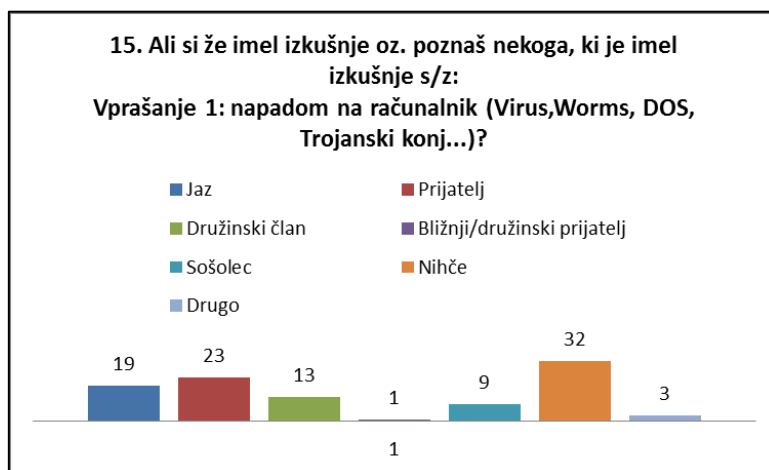
Graf 38: Starejši: Vprašanje 14: Ali si že kdaj razkril svoj spol ali/in ime na spletu?

7.2.15 Vprašanje 15: Oceni, kako močno oz. zavarovano je tvoje geslo.

To vprašanje sva razdelila na 8 vprašanj, ki so sledeča:

7.2.15.1 Vprašanje 15: Vprašanje 1: napadom na računalnik?

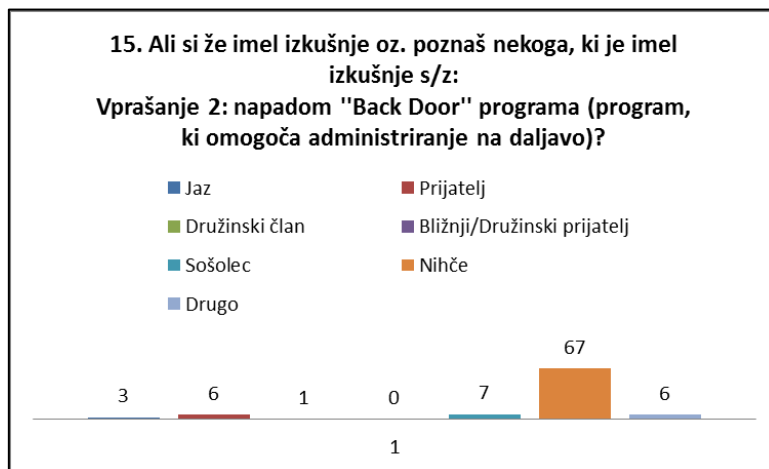
Na prvo vprašanje je največ anketirancev odgovorilo, da se nobenemu še ni zgodil napad na računalnik, in to 32-im od vseh.

Graf 39: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 1: napadom na računalnik?

7.2.15.2 Vprašanje 15: Vprašanje 2: napadom "Back Door" programa (program, ki omogoča administriranje na daljavo)?

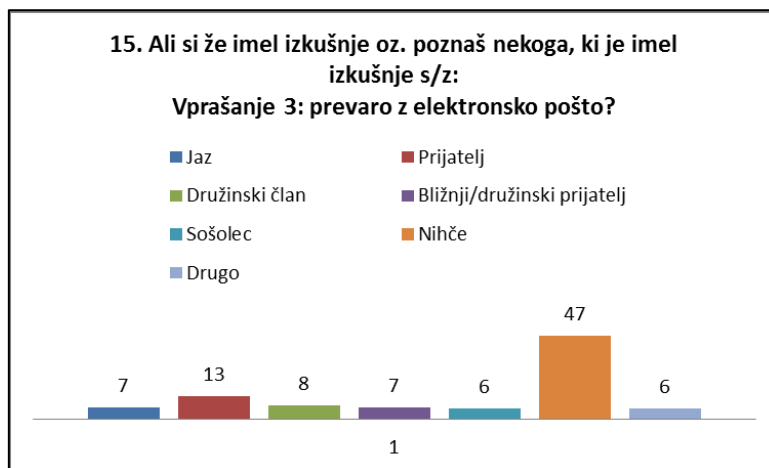
Na drugo vprašanje je bilo največ odgovorov "Nihče", ki je bil izbran 67-krat.

Graf 40: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 2: napadom "Back Door" programa (program, ki omogoča administriranje na daljavo)?

7.2.15.3 Vprašanje 15: Vprašanje 3: napadom na računalnik (Virus, Worms, DOS, Trojanski konj...)?

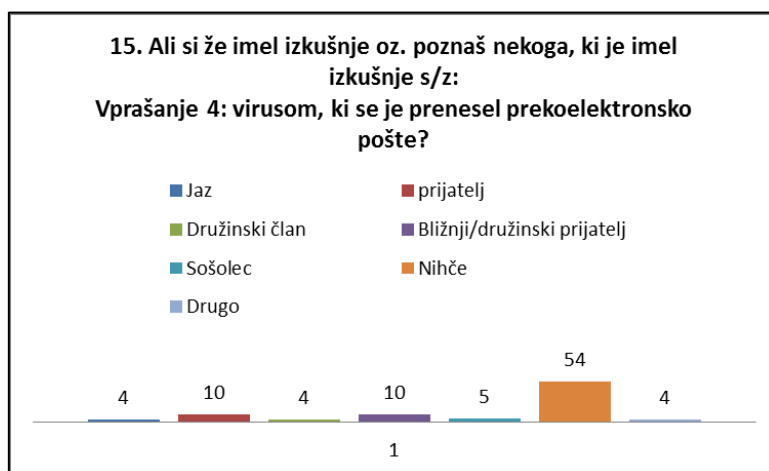
Na tretje vprašanje je bilo največ odgovorov "Nihče", ki je bil izbran 47-krat.

Graf 41: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 3: napadom na računalnik (Virus, Worms, DOS, Trojanski konj...)?

7.2.15.4 Vprašanje 15: Vprašanje 4: virusom, ki se je prenesel preko elektronsko pošte?

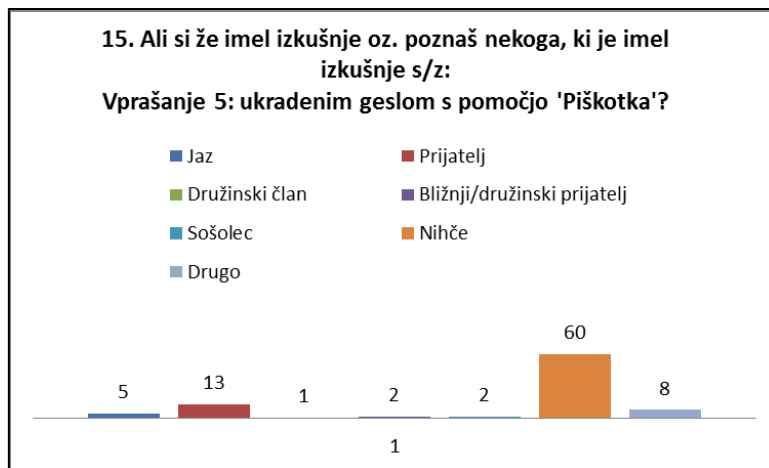
Na četrto vprašanje je bil največkrat izbran odgovor "Nihče" na katerega je odgovorilo 54 anketiranih.

Graf 42: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 4: virusom, ki se je prenesel preko elektronsko pošte?

7.2.15.5 Vprašanje 15: Vprašanje 5: ukradenim geslom s pomočjo 'Piškotka'?

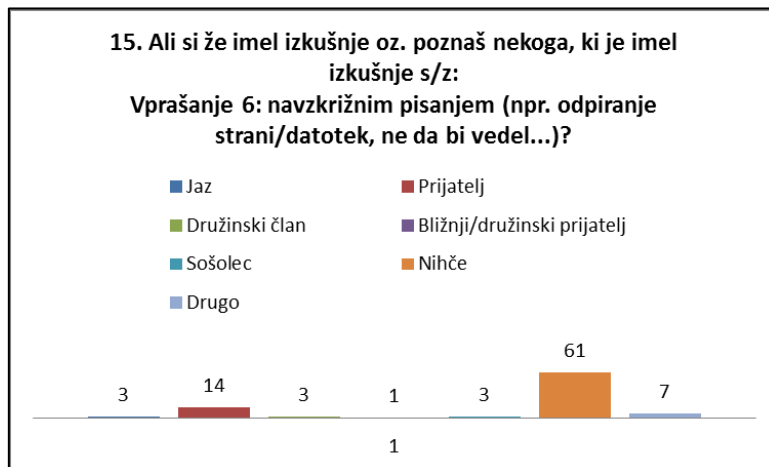
Na 5. vprašanje je 60 anketiranih odgovorilo "Nihče", ki je bil tudi največkrat izbran odgovor.

Graf 43: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 5: ukradenim geslom s pomočjo 'Piškotka'?

7.2.15.6 Vprašanje 15: Vprašanje 6: navzkrižnim pisanjem (npr. odpiranje strani/datotek, ne da bi vedel...)?

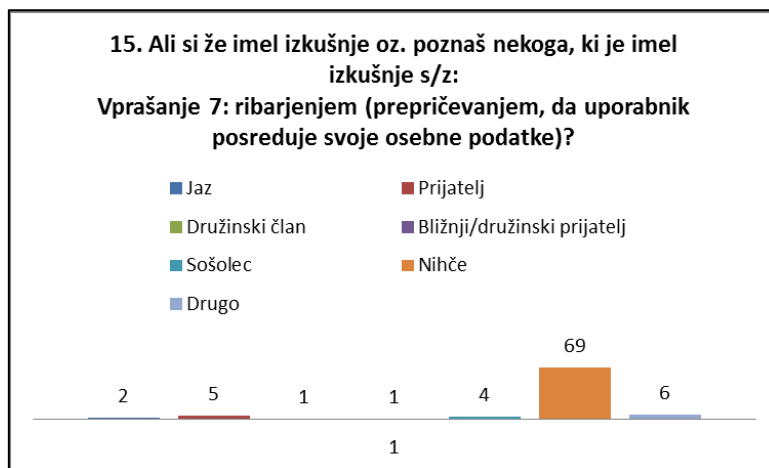
Na šesto vprašanje so anketiranci odgovorili največ z odgovorom "Nihče", in to 61 od vseh.

Graf 44: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 6: navzkrižnim pisanjem (npr. odpiranje strani/datotek, ne da bi vedel...)?

7.2.15.7 Vprašanje 15: Vprašanje 7: ribarjenjem (prepričevanjem, da uporabnik posreduje svoje osebne podatke)?

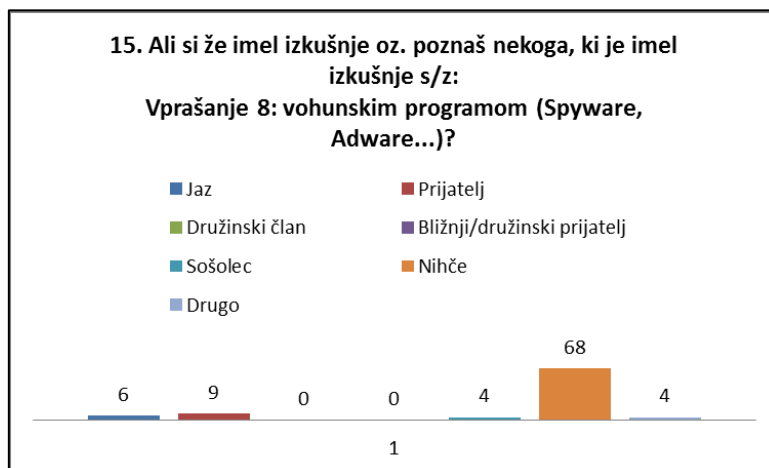
Na sedmo vprašanje so anketiranci odgovorili največ z odgovorom "Nihče", in to 69 od vseh.

Graf 45: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 7: ribarjenjem (prepričevanjem, da uporabnik posreduje svoje osebne podatke)?

7.2.15.8 Vprašanje 15: Vprašanje 8: vohunskim programom (Spyware, Adware...)?

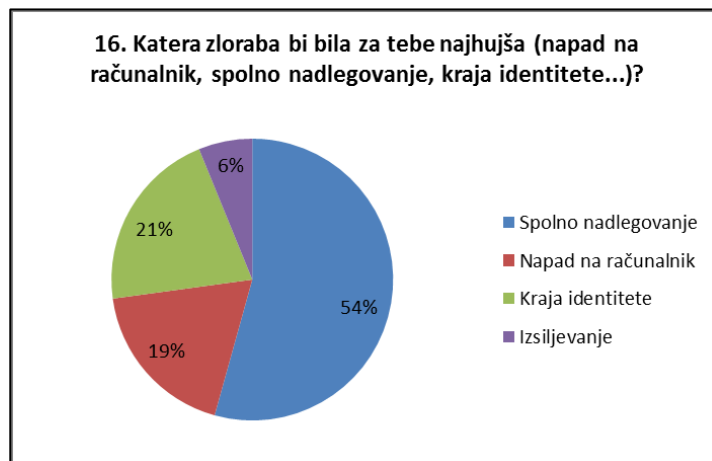
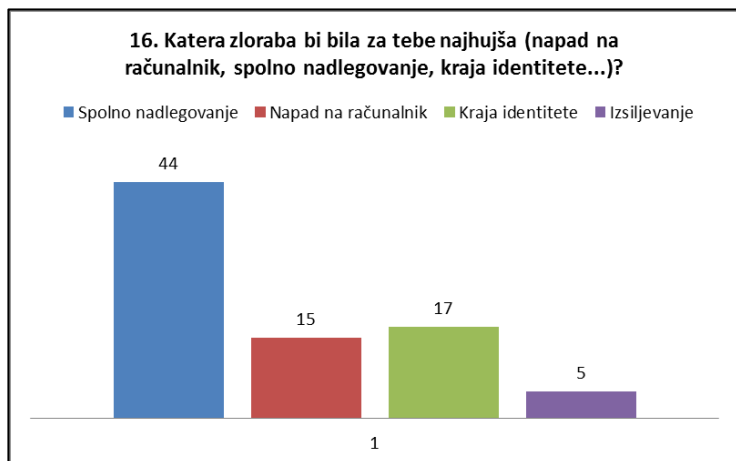
Na sedmo vprašanje je bil največkrat izbran odgovor "Nihče", in to 68 od vseh.

Graf 46: Starejši: Vprašanje 15: Vprašanje 8: vohunskim programom (Spyware, Adware...)?

7.2.16 Vprašanje 16: Ali si že kdaj razkril svoj spol ali/in ime na spletu?

Na zadnje vprašanje pri Anketnem vprašalniku za starejše, kjer je bil potreben pisen odgovor, je največ izmed vseh odgovorilo na vprašanje "Spolno nadlegovanje", ki je bil izbran kar 44-krat. Neprimerne odgovore sva izključila.

Graf 47: Starejši: Vprašanje 16: Ali si že kdaj razkril svoj spol ali/in ime na spletu?

8 ZAKLJUČEK

Sodobna tehnologija prinaša veliko pozitivnih učinkov, prihranjenega je veliko časa in tudi dela, marsikatero podjetje brez sodobne tehnologije danes ne bi bilo tako uspešno kakor je. Otroci so vsak dan bolj večji pri uporabi sodobne tehnologije in s tem interneta. Vse to otrokom olajša delo v zvezi s šolo ali jim krajša prosti čas. Vendar pa sodobna tehnologija prinaša tudi številne slabosti, v katero spada spletno nasilje, katerega žrtve so največkrat otroci.

Otroci do spleta dostopajo preko različnih naprav, največ prav preko mobilnega telefona, kar pomeni, da so otroci na splet povezani praktično na vsakem koraku in posledično na spletu preživijo veliko časa. Prav prekomerna uporaba interneta je nedvomno eden od vzrokov zakaj prihaja do spletnega nasilja. Žrtve nasilja so največkrat tisti otroci, ki so bolj ranljivi oziroma manj samozavestni in tudi ti isti otroci se pri pogovoru z nepoznano osebo predstavljajo drugačni, kakršni so v resnici.

Na začetku naloge sva si zastavila 5 hipotez:

- **Hipoteza 1:** Večina učencev se zaveda, da na internetu prežijo nevarnosti.
- **Hipoteza 2:** Starejši učenci se bolj spoznajo in zavedajo teh nevarnosti kot mlajši.
- **Hipoteza 3:** Večina učencev je prisotnih na socialnih omrežjih.
- **Hipoteza 4:** Večina učencev ne loči med običajnim in sovražnim govorom, zato tega običajno ne prijavijo.
- **Hipoteza 5:** Starši imajo ključno vlogo pri izobraževanju in osveščanju varne rabe interneta.

Hipotezo 1 sva potrdila.

Pri anketi za mlajše učence sva ugotovila, da se vsi zavedajo, da na internetu prežijo nevarnosti (100% oz. 73 anketiranih). Pri anketi starejših učencev se 92% oz. 80 anketirancev zaveda te nevarnosti. Kar je še vedno velik odstotek vseh anketirancev.

Hipotezo 2 sva potrdila.

Za vsako vrsto nevarnosti, ki sva jo naštel v obeh anketah, sva ugotovila, da se starejši bolj zavedajo nevarnosti in spoznajo na njih, kot mlajši učenci.

Hipotezo 3 sva potrdila.

Pri mlajših učencih nisva uporabila tega vprašanja, pri anketi za starejše pa uporabljala internet za dostop do socialnih omrežij 72 od 87 anketiranih, kar predstavlja velik odstotek.

Hipotezo 4 sva potrdila.

Iz ankete ni možno razbrati, ali večina učencev loči ali ne loči med običajnim in sovražnim govorom, zato tega običajno ne prijavijo, saj ga ne smatrajo kot sovražnega. Zato je hipoteza, da večina učencev tega ne loči, potrjena.

Hipotezo 5 sva potrdila.

Starši imajo ključno vlogo pri ozaveščanju in izobraževanju varne rabe interneta tako pri mlajših, kot tudi starejših učencih. Veliko vlogo ima tudi šola, ki se kot izbran odgovor v obeh anketah pojavlja v enakem številu kot vloga staršev.

Ugotovila sva, da se več kot tri četrt vseh anketiranih učencev zaveda, da na internetu obstajajo resnične nevarnosti.

Tekom raziskave ankete je bilo ugotovljeno, da so se otroci že seznanili z nekaterimi vrstami spletnega nasilja. Kadar otroci brskajo po internetu so tudi na splošno izpostavljeni neprimernim vsebinam, kot so izkušnje z drogo, samopoškodbah, samomorih, anoreksijo ipd. katere imajo lahko na njih neprijeten vpliv. Ob vsakem doživetem spletnem nasilju lahko nastanejo nepopravljive posledice, le te so lahko psihične ali pa celo fizične. Prav te posledice je težko, če jih je sploh mogoče, odpraviti.

Pri vsej danes dostopni tehnologiji pozabljamo oziroma nehote teptamo pravo druženje, to je obisk prijateljev, igranje na prostem, sprehodi ipd., saj namesto, da prijatelja obiščemo, lahko tisto, kar nas zanima, razberemo kar iz njegovega profila. Tudi starši so dandanes prezaposleni s svojim delom in nimajo več toliko nadzora nad svojimi otroki. Slepno mislijo, da če je otrok doma in sedi za računalnikom, imajo večji nadzor nad njim, kot pa če je nekje zunaj, na igrišču. S tem so časi, polnih ulic in otroških igrišč, otrok, otroškega smeha in igranja, žal minili.

9 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Čeprav internet sam po sebi ni nevaren, je zaskrbljujoče, da se starši premalo posvečajo svojim otrokom in njihovim prvim korakom v virtualni svet. Kot primer lahko navedemo učenje vožnje s kolesom, kjer je eden od staršev vedno prisoten, saj se starši fizičnih posledic padca s kolesom zelo dobro zavedajo. Kadar pa se otrok prične spoznavati z internetom, je največkrat sam, saj se starši potencialnih psihičnih posledic in zdravstvenih težav ne zavedajo. In prav tukaj se pokaže šibkost staršev pri družbeni odgovornosti, ki se je v večini primerov niti ne zavedajo, saj marsikateri od njih interneta (mogoče) niti ne uporabljata.

Družbena odgovornost je povezana z namenom, da bi naslednja generacija dobila zdrave naravne in družbene pogoje za svoje življenje. Če je otrok prepuščen sam sebi in preveč časa preživi na internetu, lahko hitro in nehote prične kršiti osnovna načela družbene odgovornosti, ki zajema odgovornost na vpliv do sovrstnikov, etičnega obnašanja, spoštovanja interesa in mnenja sovrstnikov, spoštovanja vladavine prava, mednarodnih norm obnašanja in spoštovanja človekovih pravic. Vse navedeno je bil razlog, da sva se lotila omenjene tematike in problematike s predstavljenimi raziskovalnimi nalogo.

Pri pripravi raziskovalne naloge sva tudi sama upoštevala družbeno odgovornost z vidika varovanja podatkov, saj sva anketo uporabila le za raziskovalne namene, brez uporabe osebnih podatkov. Prav tako sva odstranila vse neprimerne odgovore, ki bi lahko med bralci potencialno širili nestrpnost in morebitno simpatiziranje z njimi. Tudi sama izbira teme raziskovalne naloge je smiselna zaradi zavedanja pomembnosti družbene odgovornosti, saj vedno več mladih vsakodnevno uporablja internet, zato je o potencialnih nevarnostih in rešitvah potrebno jasno in glasno vedno znova opozarjati.

Želiva si, da bi se generacije za nami čim boljše zavedale, da internet ni le igra, zabava in vir informacij, temveč tudi potencialna nevarnost. Sploh zato, ker ne moremo vedeti, kam vse se bo ta nevarnost v prihodnje še razširila. Že samo zavedanje, da je varnost pri uporabi interneta osnova vsake pravne države, predstavlja pravi korak pri ščitenju človekovih pravic. O teh nevarnostih bi se morali izobraževati otroci po vsem svetu, saj je internet globalen, zato bi bilo potrebno varnost zagotoviti že v okviru mednarodnih pravil in odnosov.

Pri pisanju raziskovalne naloge sva se tudi sama veliko novega naučila, zato upava, da bo naslednjim generacijam predstavljena raziskovalna naloga pri razumevanju dobrih in slabih strani interneta vsaj malo pomagala. Potem bova svojo misijo na tem področju uspešno zaključila.

10 PRILOGE

10.1 PRILOGA 1

Anketni vprašalnik za mlajše učence

Pozdravljen/a, sva učenca iz 8. A razreda. Odločila sva se, da bova naredila raziskovalno nalogo z naslovom 'Nevarnosti na internetu'. Zato te prosiva, če lahko izpolniš spodnji anketni vprašalnik čim bolj resno in z iskrenimi odgovori. Vedi, da je anketa anonimna. Če kakšnega vprašanja ne razumeš, naju vprašaj, saj ti bova z veseljem pomagala. Hvala.

Še preden začnemo, izberi svoj razred:

- 4. razred
- 5. razred
- 6. razred

1. Ali se zavedaš, da na internetu preživijo nevarnosti?

- Da
- Ne

2. Koliko časa na dan preživiš na internetu?

- Manj kot uro
- 2 ure
- 3-4 ure
- 5-6 ur
- 6 ali več ur

3. Za kaj uporabljaš internet (možnih je več odgovorov)?

- Za poslušanje glasbe
- Za igranje računalniških igric
- Za šolo
- Za socialna omrežja (Youtube, Facebook, Twitter...)
- Ne uporabljam interneta
- Drugo: _____

4. Se spoznaš o varnostih na internetu?

- Da
- Ne
- Delno
- Ne vem

5. Ali zaupaš stranem, na katera se prijavljaš?

- Da, popolnoma jim zaupam
- Delno jim zaupam
- Sploh jim ne zaupam
- Ne prijavljam se na te strani

6. Ali si nalagaš datoteke, ki pridejo iz neznanih strani?

- Da
- Ne
- Včasih

7. Kako bi rešil internetno zlorabo?

- Sam
- Obvestil bi starše ter rešil zlorabo/problem/težavo z njimi
- Obvestil bi starše in policijo in z njimi rešil zlorabo/problem/težavo
- Ne vem
- Drugo: _____

8. Katere izmed spodaj naštetih nevarnosti so ti najbolj znane?

- Virus
- Črvi/Worms
- Hacker-ji
- Trojanski Konj
- Nobena
- Drugo: _____

9. Kdo te je podučil o nevarnostih na internetu?

- Starši
- Starejši brat/i / sestra/e
- Šola
- Prijatelji
- Sam
- Nihče

10. Ali zaupaš svojim prijateljem/sošolcem/bližnjim svoje geslo do spletnih računov?

- Sploh jim ne zaupam
- Zaupam jim z vsemi gesli

11. Iz česa je sestavljeno tvoje geslo?

- Samo iz črk
- Iz črk in števil
- Uporabljam velike in male tiskane črke, številke ter različne znake (primeri: \ / : ! ? * < > .)
- Uporabljam velike in male tiskane črke in številke

12. Ali si že kdaj razkril svoj spol in/ali ime na spletu?

- Da
- Ne
- Samo spol
- Samo ime

13. Na koliko časa si spremeniš geslo?

10.2 PRILOGA 2

Anketni vprašalnik za starejše učence

Pozdravljen/a, sva učenca iz 8. A razreda. Odločila sva se, da bova naredila raziskovalno nalogo z naslovom 'Nevarnosti na internetu'. Zato te prosiva, če lahko izpolniš spodnji anketni vprašalnik čim bolj resno in z iskrenimi odgovori. Vedi, da je anketa anonimna. Če kakšnega vprašanja ne razumeš, naju vprašaj, saj ti bova z veseljem pomagala. Hvala.

Še preden začnemo, izberi svoj razred:

- 4. Razred
- 5. Razred
- 6. razred

1. Ali se zavedaš, da na internetu preživijo nevarnosti?

- Da
- Ne

2. Koliko časa na dan preživiš na internetu?

- Manj kot uro
- 2 uri
- 3-4 ure
- 5-6 ur
- 6 ali več ur

3. Za kaj uporabljaš internet (možnih je več odgovorov)?

- Za poslušanje glasbe
- Za igranje računalniških igric
- Za šolo
- Za socialna omrežja (Youtube, Facebook, Twitter...)
- Za uporabo Online/spletnega klepetalnika
- Za spletno nakupovanje
- Ne uporabljam interneta
- Drugo: _____

4. Z oceno od 1 do 5 oceni svoje znanje o internetu in nevarnosti v njem.

- Ocena 1
- Ocena 2
- Ocena 3
- Ocena 4
- Ocena 5

5. Ali zaupaš stranem, na katera se prijavljaš?

- Da, popolnoma jim zaupam
- Delno jim zaupam
- Sploh jim ne zaupam
- Ne prijavljam se na te strani

6. Ali si nalagaš datoteke, ki pridejo iz neznanih strani?

- Da
- Ne

7. Klikni, če se strinjaš ali se ne strinjaš s trditvijo:

- Trditev 1: Varno je nalaganje neznanih datotek iz neznanih strani.
- Trditev 2: Računalnik je potrebno imeti proti-virusno zaščiten.
- Trditev 3: Nalaganje in odpiranje datotek iz neznanih virov ni varno, tudi če je računalnik dobro zaščiten.
- Trditev 4: Vsi programi, ki varujejo in ščitijo našo napravo, morajo biti sproti posodobljeni.
- Trditev 5: Zaupanje vašega gesla piškotkom na internetu ni varno.
- Trditev 6: Sprejemanje spletnih oglasov na internetu je varno.
- Trditev 7: Računalniško piratstvo se nanaša na kršitev avtorskih pravic.
- Trditev 8: Sovražni govor na internetu je prepovedan.
- Trditev 9: Odpiranje neznane/nezaželene/sumljive pošte je varno.
- Trditev 10: Poznavanje programskih jezikov (JAVA, HTML, C++, Python...) je zelo uporabno.

Možni odgovori:

- Se strinjam
- Se delno strinjam
- Se ne strinjam

8. Kako bi rešil internetno zlorabo?

- Sam
- Obvestil bi starše ter rešil zlorabo/problem/težavo z njimi
- Obvestil bi starše in policijo in z njimi rešil zlorabo/problem/težavo
- Ne vem
- Drugo: _____

9. Katere izmed spodaj naštetih nevarnosti so ti najbolj znane?

- Virus
- Črvi/Worms
- Hacker-ji
- Trojanski Konj
- Nobena
- Drugo: _____

10. Kdo te je podučil o nevarnostih na internetu?

- Starši
- Starejši brat/i / sestra/e
- Šola
- Prijatelji
- Sam
- Nihče

11. Ali zaupaš svojim prijateljem/sošolcem/bližnjim svoje geslo do spletnih računov?

- Sploh jim ne zaupam
- Zaupam jim z vsemi gesli

12. Iz česa je sestavljeno tvoje geslo?

- Samo iz črk
- Iz črk in številke
- Uporabljam velike in male tiskane črke, številke ter različne znake (primeri: \ / : ! ? * < > .)
- Uporabljam velike in male tiskane črke in številke

13. Oceni, kako močno oz. zavarovano je tvoje geslo.

- Ocena 1
- Ocena 2
- Ocena 3
- Ocena 4
- Ocena 5
- Ocena 6
- Ocena 7
- Ocena 8
- Ocena 9
- Ocena 10

14. Ali si že kdaj razkril svoj spol ali/in ime na spletu?

- Da
- Ne
- Samo spol
- Samo ime

15. Ali si že imel izkušnje oz. poznaš nekoga, ki je imel izkušnje s/z:

- Vprašanje 1: napadom na računalnik (Virus, Worms, DOS, Trojanski konj...)?
- Vprašanje 2: napadom "Back Door" programa (program, ki omogoča administriranje na daljavo)?
- Vprašanje 3: prevaro z elektronsko pošto?
- Vprašanje 4: virusom, ki se je prenesel preko elektronsko pošte?
- Vprašanje 5: ukradenim geslom s pomočjo 'Piškotka'?
- Vprašanje 6: navzkrižnim pisanjem (npr. odpiranje strani/datotek, ne da bi vedel...)?
- Vprašanje 7: ribarjenjem (prepričevanjem, da uporabnik posreduje svoje osebne podatke)?
- Vprašanje 8: vohunskim programom (Spyware, Adware...)?

Možni odgovori:

- Jaz
- Prijatelj
- Družinski član
- Bližnji/družinski prijatelj
- Sošolec
- Nihče
- Drugo

16. Katera zloraba bi bila za tebe najhujša (napad na računalnik, spolno nadlegovanje, kraja identitete...)?

11 SEZNAM VIROV IN LITERATURE

Arhiviranje podatkov

http://www.digiprogrami.si/navodila/navodila_obvezna/index.html?arhiviranjepodatkov.htm

Digitalno potrdilo

http://www.si-ca.si/tehnicne_osnove.php

Hekerski vdori in zaščita

<http://www.pasadena.si/knjigarna/strani/vdori>

Infiltracija

<http://nod32.helpmax.net/sl/protivirusna-zascita/zaznana-je-infiltracija>

Kako spletno stran obvarovati pred vdori in virusi?

<https://www.neoserv.si/podpora/kako-spletno-stran-obvarovati-pred-vdori>

Kibernetsko nadlegovanje in zalezovanje otrok, Janežič Tina, magistrsko delo, 2015

<https://dk.um.si/Dokument.php?id=71059>

Kraja identitete

<http://www.varninainternetu.si/article/kraja-identitete-2>

Mladi predstavljajo četrtno uporabnikov interneta

<https://safe.si/novice/mladi-predstavljajo-cetrtno-uporabnikov-interneta>

Nevarnosti in pasti interneta, Tutoria.si

<https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/tutoria.si/Nevarnosti-In-Pasti-Interneta-2012.pdf>

Neželena e-pošta

https://sl.m.wikipedia.org/wiki/Nezelena_e-pošta

Otroci in internet, Neža Pagon, diplomsko delo, 2014

http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska_dela_1/pdfs/mb11_pagon-neza.pdf

Otroci na internetu: med priložnostmi in tveganji, Petra Lešek, diplomsko delo, 2010
<http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/lesek-petra.pdf>

Posodobitve in popravki
http://www.s-sers.mb.edus.si/gradiva/w3/omrezja/65_sistemi/nadgradnja.html

Požarni zid
http://www.s-sers.mb.edus.si/gradiva/w3/omrezja/56_varnost/pozarni.html

Raziskovanje spletnih tveganj med mladimi, Tea Jan, diplomsko delo, 2013
<https://dk.um.si/Dokument.php?id=58860>

Študija zasvojenosti mladih z internetom, Maja Jurman, diplomska naloga, 2015
https://www.fis.unm.si/media/dokumenti/2016/dn_maja_jurman.pdf

Uporaba interneta v gospodinjstvih in pri posameznikih, Slovenija, 2017
<http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6998>

Uporaba spleta v zgodnjem mladostništvu in njena povezanost z medosebnimi težavami, Teja Simčič, magistrsko delo, 2015
http://mss.si/datoteke/dokumenti/diplomske/2015/simcic_magistrska.pdf

Vdor
<http://www.cert.si/si/varnostne-groznje/vdor>